

Ausgabe #40, 01.07.2026

Deutsch-ukrainisches Magazin

Ausgabe #40, 01.07.2026

www.gelblau.net

Impressum

Chefredaktion: Kseniya Fuchs, Ilona Gerlach
Redaktion: Afina Albrecht
Layout: Maryna Yachmin, Veronika Bardowskih, Kseniya Fuchs, Leonid Kosmin
Illustration: Anastasiia Moldavan (Cover), Olena Marchenko (Comic)
Lektorat: Afina Albrecht, Ilona Gerlach, Kseniya Fuchs
Übersetzer:innen: Olena Luzanova, Ganna Gerschuni, Kseniya Fuchs, Anna Gutsaliuk

Herausgeber: Ukrainisches Atelier für Kultur & Sport e. V.
Hermannstr. 5A, 70178 Stuttgart
E-Mail: info@uaks.de
ISSN: 2509-8136, limitierte Auflage
Erscheinungsweise: quartalsweise

Kontakt Redaktion: E-Mail: red@gelblau.net
Webseite: www.gelblau.net, www.fb.com/gelblau.ua, @gelblau.ua

Druck: Gefördert durch Rotary Club S-Wildpark und Creative Europe
WIRmachenDRUCK GmbH
Illerstraße 15, 71522 Backnang

Autor:innen: Kseniya Fuchs/ Ірина Яворська
Ganna Gnedkova / Ганна Гнедкова
Galyna Koman / Галина Коман
Slava Soloviova / Слава Соловійова
Olena Bogatyrenko/ Олена Богатиренко
André Störr / Андре Штьор
Yulianna Kokoschko / Юліанна Кокошко
Lisa Weigert/ Ліза Вайгерт
Switlana Balagula/ Світлана Балагула
Daria Poludyonna / Дарія Полудьонна
Franziska Heiler / Францізка Хайлер
Olena Rudnieva/ Олена Руднева

Credits für Fotos: INTERAKT Initiative e.V., Elza Loginova, Margo Ovsienko, Superhumans Center, Oksana Dratschkowska, Nataliia Liutikova, @avys.jpg, Ilkay Karakurt, Loki von Dorn, Olena Rudnieva easynews, Lisa Weigert, Switlana Balagula, Mark Vol, Afina Albrecht, Ya Gallery
Die Meinung der Redaktion kann sich von der Meinung der Autor:innen unterscheiden.

© Copyright 2026 – Urheberrechtshinweis
Alle Inhalte dieses Werkes, insbesondere Texte, Fotografien und Grafiken, sind urheberrechtlich geschützt.
Das Urheberrecht liegt, soweit nicht ausdrücklich anders gekennzeichnet, bei Ukrainisches Atelier für Kultur und Sport e.V. Wer gegen das Urheberrecht verstößt (z.B. Bilder oder Texte unerlaubt kopiert), macht sich gem. §§ 106 ff UrhG strafbar, wird zudem kostenpflichtig abgemahnt und muss Schadensersatz leisten (§ 97 UrhG).

Editorial

Любі читачі,

У той час як у Німеччині теми безбар'єрності та інклюзії вже роками є невіддільною частиною суспільно-політичних дискусій, Україна від початку повномасштабного російського вторгнення була змушена діяти негайно – можливо, без масштабних обговорень і насамперед на рівні подолання фізичних обмежень. Адже кількість поранених унаслідок війни – як військовослужбовців та військовослужбовиць, так і дітей – просто занадто велика, щоб ігнорувати її в повсякденному житті.

Хоча кожна країна стоїть перед власними викликами та по-різному розставляє пріоритети в різних темах, для нас у редакції було дуже важливо зробити свій внесок і дати можливість висловитися тим людям, чиї голоси інакше, можливо, не були б почуті.

Де проходить межа між прийняттям і толерантністю? Чи справді квоти допомагають суспільству, чи, навпаки, є чимось абсолютно неінклюзивним? Чи справді можлива рівність можливостей для всіх, чи це лише утопічна уява?

Щоб мати змогу долучитися до обговорення цих питань, наші автори та авторки обрали дуже особливих співрозмовників. Ми не думаємо, що тепер знаємо все чи повністю все зрозуміли. Але ми пройшли вагомий шлях уперед і щиро запрошуємо вас приєднатися до нас у цій подорожі розуміння та зближення.

#всебудеукраїна
Редакція Gel[:b]lau

Liebe Leserschaft,

Während in Deutschland die Themen Barrierefreiheit und Inklusion bereits seit Jahren ein fester Teil der sozialpolitischen Diskussionen sind, wurde die Ukraine seit dem Beginn der vollumfänglichen russischen Invasion gezwungen, sofort zu handeln – ggf. ohne groß angelegte Diskussionen und vor allem auf der Ebene der körperlichen Einschränkungen. Denn die Anzahl der Kriegsverwundeten – ob Soldat:innen oder Kinder – ist einfach zu groß, um sie im Alltag zu ignorieren.

Auch wenn jedes Land vor seinen eigenen Herausforderungen steht und verschiedene Themen unterschiedlich priorisiert, war es uns in der Redaktion ein großes Anliegen, unseren Teil beizutragen und den Menschen Gehör zu verschaffen, deren Stimmen wo möglich sonst überhört werden.

Wo liegt die Grenze zwischen Akzeptanz und Toleranz? Hilft eine Quote der Gesellschaft wirklich oder ist sie das Nicht-Inklusivste überhaupt? Ist eine Chancengleichheit für alle wirklich möglich oder ist es eine utopische Vorstellung?

Um über diese Fragen mitreden zu können, haben unsere Autor:innen ganz besondere Gesprächspartner:innen ausgesucht. Wir denken nicht, dass wir nun alles wissen und alles komplett verstanden haben. Aber wir sind ein gutes Stück vorangekommen und laden Sie herzlich ein, uns auf dieser Reise des Verständnisses und der Annäherung zu begleiten.

#slavaukraini
Ihre Redaktion ■

Бути собою: як народжується інклюзивне суспільство Man selbst sein: Wie eine inklusive Gesellschaft entsteht	6
«Приймати навіть без повного розуміння». Розмова з Оксаною Драчковською про інклюзію та літературу „Annehmen und lieben, auch ohne vollkommenes Verstehen.“ Ein Gespräch mit Oksana Dratschkowska über Inklusion und Literatur	12
Наталія Лютікова: Ми не маємо права втратити наших дітей з Криму! Natalija Ljutikowa: Wir haben kein Recht, unsere Kinder aus der Krim zu verlieren!	16
10 років УАКС 10 Jahre UAKS	20
Квітнути на чужині: як живуть українські ЛГБТК+ за кордоном In der Fremde aufblühen: Wie ukrainische LGBTQ+ im Ausland leben	24
«Плекайте мову, як парость виноградної лози» – українська ГО в місті виноградарів „Pfllegt die Sprache wie einen jungen Rebstock“ der ukrainische Verein in der Stadt der Winzer	30
Easy newstime x Ukraine – журналістика, яка об'єднує людей easy newstime x Ukraine: Journalismus, der Menschen verbindet	34
Чотири хвилини в Арцизі Vier Minuten in Arzys	38
Життя у спектрі: Інакшість як суперсила Leben im Spektrum: Anderssein als Superkraft	42
Drag як інша версія себе Drag als Alter Ego	46
Почути Крим: вечір пам'яті, культури та живих історій у Штутгарті Die Krim hören: Ein Abend der Erinnerung, Kultur und Geschichten in Stuttgart	50
Євробачення 2026 – чи ми досі united by music? ESC 2026 – Sind wir immer noch united by music?	54
Павло Гудімов: «Україна – ресурсна країна, але ми не навчилися себе показувати» Pavlo Hudimov: «Die Ukraine ist ein ressourcenreiches Land, aber wir lernen erst, uns zu präsentieren»	60
Ukrainian Magic Cube Проект <i>Ukrainian Magic Cube</i>	66
Книжкова порада Lesetipp	68
Комікс Comic	70

Текст: Ксенія Фукс, Галина Коман**Фото:** INTERAKT Initiative e.V., Superhumans Center**Ілюстрації:** Анастасія Молдаван

БУТИ СОБОЮ: ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ ІНКЛЮЗИВНЕ СУСПІЛЬСТВО

Інклюзія сьогодні дедалі менше залишається абстрактним поняттям чи політичним терміном. Для України ця тема після початку війни набула нового змісту. Повернення ветеранів, людей із пораненнями та новими потребами змінює не лише медицину чи міський простір, а й наше уявлення про рівність, гідність і право бути собою.

Ми поговорили з двома жінками, які працюють над цими змінами з різних кутків. **Вікторія Вітренко**, співзасновниця культурної ініціативи **INTERAKT Initiative e.V.**, досліджує інклюзію через мистецтво, культурну участь і суспільний діалог. **Ольга Руднева**, генеральна директорка **Superhumans Center**, щодня бачить, як після важких поранень починається інший шлях — не лише фізичного відновлення, а й повернення людини до активного життя в суспільстві.

INTERAKT!

ІНКЛЮЗІЯ ЯК ПРОЦЕС, А НЕ СТАН

Вікторія Вітренко працює на перетині мистецтва та поєднує у своїй роботі теми інклюзії, гендеру, міграції, інвалідності, мистецтва й тіла. „Ми заснували INTERAKT у 2017 році. Тоді ми були двома музикантками й відчували, що бракує обміну між мистецтвом та іншими дисциплінами. Нас цікавило, як можна обговорювати суспільно й політично важливі теми через мистецтво, тому від самого початку ми працювали міждисциплінарно. Саме з цих соціально-політичних питань ми природно прийшли до теми участі. Для мене інклюзія — це один з її аспектів, а не окрема тема, яку можна просто додати до проекту. Якщо серйозно замислюватися над суспільною участю, неминуче постає питання: як забезпечити рівний доступ для якомога більшої кількості людей?“, — розповідає Вікторія.

Протягом багатьох років члени організації навчалися, відвідували семінари та співпрацювали з різними інституціями. І зрозуміли, що повна участь для всіх — це певною мірою утопія. Не через брак доброї волі, а тому, що люди мають дуже різні потреби. Те, що підходить людині з порушенням зору, не обов'язково буде корисним для людини з когнітивними особливостями. Доступність для користувачів жестової мови може не відповідати потребам людей із РДУГ. За кожною формою участі стоять свої вимоги й окремі структури. „Тому інклюзія для мене — не кінцева мета, а постійний процес. Ми знову і знову маємо запитувати себе: кого ми вже охоплюємо, кого ще ні та які бар'єри залишаються“, — наголошує Вікторія.

На початку кожного проекту команда ставить собі питання: для кого це створюється? Різні групи потребують різних підходів. Комунікація для людей із порушенням слуху відрізняється від комунікації для молоді чи людей старшого віку. Тому ще на етапі концепції продумується, як знайти саме тих людей, для яких створюється проект. Це складніше, ніж здається.

Text: Kseniya Fuchs, Galyna Koman**Foto:** INTERAKT Initiative e.V., Superhumans Center**Illustration:** Anastasiia Moldavan

MAN SELBST SEIN: WIE EINE INKLUSIVE GESELLSCHAFT ENTSTEHT

Inklusion ist heute immer weniger ein abstrakter Begriff oder ein politischer Fachbegriff. Für die Ukraine hat dieses Thema seit Beginn des Krieges eine neue Bedeutung erhalten. Die Rückkehr von Veteran:innen, Menschen mit Verletzungen und neuen Bedürfnissen verändert nicht nur das Gesundheitswesen oder den öffentlichen Raum, sondern auch unser Verständnis von Gleichberechtigung, Menschenwürde und dem Recht, man selbst zu sein.

Wir haben mit zwei Frauen gesprochen, die diesen Wandel aus unterschiedlichen Perspektiven mitgestalten. **Viktoriia Vitrenko**, Mitbegründerin der Kulturinitiative **INTERAKT Initiative e. V.**, beschäftigt sich mit Inklusion durch Kunst, kulturelle Teilhabe und den gesellschaftlichen Dialog. **Olga Rudnieva**, Geschäftsführerin des **Superhumans Center**, erlebt täglich, wie nach schweren Kriegsverletzungen nicht nur körperliche Rehabilitation, sondern auch der Weg zurück in ein selbstbestimmtes Leben beginnt.

INKLUSION ALS PROZESS, NICHT ALS ZUSTAND

Viktoriia Vitrenko arbeitet an der Schnittstelle von Kunst und gesellschaftlichem Engagement und verbindet in ihrer Arbeit Themen wie Inklusion, Teilhabe, Gender, Migration, Kunst und Körper.

„Wir haben INTERAKT 2017 gegründet. Damals

waren wir zwei Musikerinnen und hatten das Gefühl, dass es zu wenig Austausch zwischen den Künsten und anderen Disziplinen

gibt. Uns interessierte, wie man gesellschaftlich und politisch relevante Themen auf künstlerischer Ebene diskutieren kann. So sind wir ganz organisch zur Frage der Teilhabe gekommen. Für mich ist Inklusion ein Aspekt dessen und kein zusätzliches Thema, das man einem Projekt einfach anhängen kann.

Wenn man sich ernsthaft mit gesellschaftlicher Teilhabe beschäftigt, stellt sich zwangsläufig die Frage: Wie können möglichst viele Menschen gleichberechtigt teilhaben?“

Über viele Jahre hinweg bildete sich das Team

weiter, besuchte Workshops und arbeitete mit unterschiedlichen Institutionen zusammen. Dabei wurde deutlich, dass vollständige Teilhabe für alle in gewisser Weise eine Utopie bleibt – nicht aus mangelndem Willen, sondern weil

Menschen sehr unterschiedliche Bedürfnisse haben. Was für eine Person mit Sehbehinderung funktioniert, hilft einer Person mit kognitiven Einschränkungen nicht unbedingt. Was für Menschen mit Gebärdensprachdolmetschung zugänglich ist, entspricht möglicherweise nicht den Bedürfnissen von Menschen mit ADHS. „Deshalb ist Inklusion für mich kein Ziel, das man irgendwann erreicht und abhaken kann. Es ist ein fortlaufender Prozess. Wir müssen uns immer wieder fragen: Wen erreichen wir bereits, wen noch nicht und welche Barrieren bestehen weiterhin?“, betont Vitrenko.

Zu Beginn jedes Projekts stellt sich das Team daher die Frage: Für wen ist dieses Angebot gedacht? Unterschiedliche Zielgruppen benötigen unterschiedliche Zugänge, Kommunikationsformen und Strukturen. Besonders bei partizipativen Projekten braucht es Zeit, verlässliche Partner:innen und die richtigen Kommunikationswege.

Особливо в партисипативних проектах потрібні час, надійні партнери та правильні канали комунікації. Вікторія наводить у приклад нинішній проект «Second Skin», у якому досліджується, що одяг говорить про ідентичність і як через моду можна створювати участь і доступність: „Одяг стосується кожного, але не

всі мають однакові можливості — наприклад, люди, які користуються колісними кріслами, або люди із сенсорними чи когнітивними особливостями. Тому ми об'єднуємо дизайнерів і учасників у тандеми. Разом вони створюють одяг, який робить видимими індивідуальні потреби та ідентичності. Проект супроводжують воркшопи з історії моди, сталого розвитку, адаптивної моди та інклюзивного дизайну. Нас насамперед цікавить, як одяг може стати засобом самовираження та участі”.

Працюючи водночас в Німеччині та Україні, Вітренко бачить глибоку суспільну трансформацію: „Контекст, у якому зараз відбуваються зміни в Україні, є трагічним. Через війну питання інклюзії та участі постало з новою гостротою. Є багато ветеранів і постраждалих від війни, багато молодих людей, які втратили кінцівки або живуть із наслідками тяжких поранень. Як суспільство ми маємо відповісти на запитання: як знову зробити цих людей природною частиною нашого спільного життя? Тут важливу роль відіграють мистецтво й культура. Вони створюють простір для зустрічей, роблять людей видимими та дають голос тим, чий досвід часто залишається непоміченим. Мистецтво не може замінити політичних рішень, але здатне показати, де існують прогалини і які зміни необхідні. У цьому сенсі Німеччина сьогодні справді може дещо перейняти від України. Для нас інклюзія стала частиною повсякденної реальності. Йдеться не про чужих людей, а про друзів, родичів, сусідів і колег, які живуть із наслідками війни. Вони є невіддільною частиною нашого суспільства, і ми всі несемо відповідальність за створення необхідних для них умов.”

Als Beispiel nennt Vitrenko das aktuelle Projekt „Second Skin“, das untersucht, was Kleidung über Identität aussagt und wie Mode Teilhabe ermöglichen kann. „Kleidung betrifft jeden Menschen, aber nicht alle haben die gleichen Möglichkeiten – etwa Menschen, die einen Rollstuhl nutzen, oder Menschen mit sensorischen oder kognitiven Einschränkungen. Deshalb bringen wir Designer:innen mit Teilnehmenden in Tandems zusammen. Gemeinsam entwickeln sie Kleidungsstücke, die individuelle Bedürfnisse und Identitäten sichtbar machen. Begleitet wird das Projekt von Workshops zu Modegeschichte, Nachhaltigkeit, adaptiver Mode und inklusivem Design. Uns interessiert vor allem die Frage, wie Kleidung zu einem Ausdruck von Persönlichkeit und Teilhabe werden kann.“

Durch ihre Arbeit in Deutschland und der Ukraine beobachtet Viktoriia derzeit eine tiefgreifende gesellschaftliche Transformation: „Der Kontext, in dem diese Veränderungen in der Ukraine stattfinden, ist tragisch. Durch den Krieg stellt sich die Frage nach Inklusion und Teilhabe mit neuer Dringlichkeit. Es gibt viele Veteran:innen und Kriegsversehrte, viele junge Menschen, die Gliedmaßen verloren haben oder mit den Folgen schwerer Verletzungen leben müssen. Als Gesellschaft müssen wir uns fragen: Wie können wir diese Menschen wieder in unser gemeinsames Leben einbeziehen? Dabei spielen Kunst und Kultur eine wichtige Rolle. Sie schaffen Räume für Begegnungen, machen Menschen sichtbar und geben jenen eine Stimme, deren Erfahrungen oft übersehen werden. Kunst kann politische Entscheidungen nicht ersetzen, aber sie kann zeigen, wo Lücken bestehen und welche Veränderungen notwendig sind. In diesem Sinne kann Deutschland heute tatsächlich etwas von der Ukraine lernen. Für uns ist Inklusion ein Teil unserer gelebten Realität geworden. Es geht nicht um fremde Menschen, sondern um Freunde, Familienmitglieder, Nachbarn und Kolleginnen und Kollegen, die mit den Folgen des Krieges leben. Sie gehören selbstverständlich zu unserer Gesellschaft, und wir alle tragen die Verantwortung, die notwendigen Strukturen für sie zu schaffen.“

ПІСЛЯ ТРАВМИ: ШЛЯХ ДО НОВОЇ НОРМАЛЬНОСТІ

Там, де культура осмислює участь, медицина змушена працювати з її наслідками буквально. Саме тут інклюзія перестає бути концепцією і стає процесом повернення людини до життя.

Superhumans Center — один із центрів, де ця трансформація проявляється найчіткіше. Це простір, де люди після поранень, ампутацій і втрат не лише отримують протез чи медичну допомогу, а й проходять шлях переосмислення власного життя. «Ми більше не можемо просто дати людині протез і вважати, що на цьому все закінчується», — пояснює Ольга Руднева. Переважна більшість пацієнтів центру — це ветерани та військові, але є й цивільні, які втратили домівки або змушені починати життя заново. Для всіх них питання відновлення не зводиться до фізичної реабілітації.

Йдеться про нові ролі, нові цілі і нову ідентичність у суспільстві, яке також змінюється разом із ними. Тому робота центру виходить далеко за межі медицини: поруч із хірургами, протезистами і фізичними терапевтами працюють психологи, соціальні працівники, кар'єрні консультанти. Іноді це означає допомогти людині скласти перше резюме, знайти роботу або почати власну справу. Іноді — підтримати родину, яка також має адаптуватися до нової реальності.

Попри дуже широке значення слова „Інклюзія“ для Ольги йдеться насамперед про фізичний простір та безбар'єрність. На її думку, міста, транспорт і громадські сервіси мають бути продумані так, щоб люди з пораненнями чи інвалідністю могли вільно ними користуватися. Але інклюзія — це не лише про інфраструктуру. Це також про прийняття людей на роботі, у навчанні та повсякденному спілкуванні. „І це, мабуть, навіть складніше завдання. Сьогодні Україна вчиться жити в новій реальності. Ми маємо враховувати потреби людей з порушеннями слуху, зору, мобільності. Серед них — військові, цивільні, діти, які отримали інвалідність унаслідок війни. Тому наше спільне завдання — навчитися взаємодіяти одне з одним природно, з повагою та без упереджень.“

NACH DEM TRAUMA: DER WEG IN EINE NEUE NORMALITÄT

Dort, wo Kultur über Teilhabe nachdenkt, ist die Medizin gezwungen, mit ihren ganz konkreten Folgen zu arbeiten. Hier hört Inklusion auf, ein Konzept zu sein, und wird zu einem Prozess der Rückkehr ins Leben.

Das Superhumans Center ist einer der Orte, an denen sich diese Transformation besonders deutlich zeigt. Menschen mit Verletzungen, Amputationen und schweren Verlusten erhalten hier nicht nur Prothesen oder medizinische Versorgung, sondern durchlaufen einen Prozess der Neuorientierung und des Wiederaufbaus ihres Lebens. „Wir können einem Menschen nicht einfach eine Prothese geben und davon ausgehen, dass damit alles erledigt ist“, erklärt Olga Rudnieva. Die meisten Patient:innen sind Veteran:innen und Soldat:innen. Doch auch Zivilisten, die ihr Zuhause verloren haben oder ihr Leben von Grund auf neu beginnen müssen, werden hier behandelt. Für sie alle bedeutet Rehabilitation weit mehr als körperliche Genesung.

Es geht um neue Rollen, neue Ziele und eine neue Identität in einer Gesellschaft, die sich gemeinsam mit ihnen verändert. Deshalb reicht die Arbeit des Zentrums weit über die Medizin hinaus: Neben Chirurgen und Prothetiker:innen arbeiten Psycholog:innen, Sozialarbeiter:innen und Berufsberater:innen. Manchmal bedeutet das, jemandem beim Schreiben des ersten Lebenslaufs zu helfen, eine Arbeitsstelle zu finden oder ein eigenes Unternehmen zu gründen. Manchmal geht es darum, die Familien zu begleiten, die sich ebenfalls an eine neue Realität anpassen müssen.

Für Rudnieva bedeutet Inklusion vor allem Barrierefreiheit und Gestaltung physischer Räume. Städte, Verkehrssysteme und öffentliche Dienstleistungen müssten so geplant sein, dass Menschen mit Verletzungen oder Behinderungen sie selbstverständlich nutzen können. Doch Inklusion gehe weit über Infrastruktur hinaus. „Wir lernen heute, in einer neuen Realität zu leben. Wir müssen die Bedürfnisse von Menschen mit Hör-, Seh- oder Mobilitätseinschränkungen berücksichtigen. Unter ihnen sind Soldat:innen, Zivilisten und Kinder, die infolge des Krieges eine Behinderung erlitten haben. Unsere gemeinsame Aufgabe besteht darin, natürlich, respektvoll und ohne Vorurteile miteinander umzugehen. Es ist wichtig, dass niemand allein über seine Behinderung definiert wird. Hinter jeder Geschichte steht ein Mensch mit eigenen Erfahrungen, Wünschen und Möglichkeiten. Deshalb beginnt Inklusion mit der Kultur der Begegnung und der Fähigkeit, im anderen zuerst den Menschen zu sehen.“

superhumans Center

Дуже важливо, щоб людина не почувалася визначеною лише своєю інвалідністю. За кожною історією стоїть особистість, власний досвід, прагнення та можливості. Саме тому інклюзія починається з культури спілкування й уміння бачити в людині насамперед людину.”

Руднева наголошує: зміни в українському суспільстві вже помітні, але вони нерівномірні. „Найпомітніше це у великих містах, де люди звикають до нової реальності, а бізнес починає створювати можливості для працевлаштування та активної участі людей з інвалідністю в суспільному житті. Ми вже бачимо позитивні зміни, але головне — розуміти, що це довгий процес, який ми проходимо разом“.

Велику роль відіграють самі пацієнти, яких у центрі називають «супери». Вони власним прикладом демонструють, що інвалідність не визначає людину і не обмежує її можливості для розвитку чи самореалізації. Таких історій дуже багато. Ольга ділиться: „Сьогодні ми виписали двох братів із Херсона, які отримали важкі поранення під час обстрілу, коли мама везла їх на заняття з шахів. Один хлопчик втратив стопу, молодший — ногу. Під час їхньої реабілітації в родині народилася третя дитина. Сьогодні вони стоять на власних ногах і самі називають свою історію історією успіху. Мене також надихає історія Дениса, який після високої ампутації обох ніг і руки почув від лікарів, що ніколи не зможе ходити. Сьогодні він є частиною команди Superhumans, тестує протези й пересувається без тростини. Ще один наш пацієнт із подвійною високою ампутацією поставив собі за мету не порівнювати життя «до» і «після», а досягти того, чого раніше не робив. За кілька тижнів він планує перепливти одне з озер Італії у відкритій воді. Саме такі історії показують, наскільки сильними можуть бути люди. І найцінніше те, що подібні приклади ми бачимо практично щотижня.”

У роботі з пацієнтами Superhumans постійно повторюється одна логіка: відновлення — це не момент, а шлях. І найважливішою його частиною стає не лише медичний результат, а відчуття можливості знову бути серед інших. „Ми чесно говоримо: так, як раніше, вже не буде. Але водночас життя не закінчилося. Воно буде іншим і дуже часто може бути не менш змістовним, успішним і щасливим, ніж до травми. Ми багато говоримо про посттравматичне зростання — здатність не лише відновитися після травми, а й відкрити в собі нові можливості та сенси. У цьому допомагає не тільки професійна команда, а й сила прикладу інших пацієнтів. Людина, яка щойно приїхала після травми, бачить когось із таким самим пораненням, але вже через кілька місяців відновлення: того, хто робить перші кроки, займається спортом чи повертається до роботи. І тоді виникає дуже важлива думка: якщо він зміг, то і я зможу. Успіх одного стає надією для іншого. Коли людина бачить десятки таких історій навколо себе, вона починає вірити, що й у неї все вийде. І дуже часто саме з цієї віри починається справжнє відновлення.

Ольга сподівається, що після перемоги Україна

стане країною, де доступність і безбар'єрність будуть не винятком, а нормою, де кожна людина матиме можливість реалізувати себе незалежно від життєвих обставин. „Я завжди кажу, що ніколи в житті не робила нічого цікавішого за Superhumans. Насправді цього центру взагалі не мало б існувати. Якби не було війни, його б ніколи не створили, і це був би найкращий сценарій для всіх нас. Але потреба виникла, і ми почали шукати рішення. Коли з'являється новий виклик, ти не думаєш, наскільки він великий. Ти бачиш проблему і питаєш себе: хто може її вирішити? Якщо немає нікого іншого, значить, будемо робити самі. Разом із командою. Наша мета значно більша, ніж створення окремих центрів. Ми хочемо допомогти змінити підходи в системі охорони здоров'я України — перейти від моделі, яка лише реагує на проблему, до моделі, що допомагає людині комплексно її вирішувати. А якщо говорити про супергероїв, то вони для мене щодня поруч. Це наші пацієнти — люди, які після найважчих випробувань знаходять у собі сили починати життя заново. Ми не можемо зупинити обстріли чи змінити обставини війни. Але можемо вирішувати ті завдання, які стоять перед нами. І поки ми живі та маємо сили.”

Інклюзія в цій історії не має фінальної точки. Вона не є проектом, який можна завершити. Це процес, у якому суспільство постійно переглядає власні межі і вчиться розширювати їх. І, можливо, найважливіше тут не відповіді, а сам рух: від ізоляції до участі, від невидимості до присутності, від окремих історій до спільного простору, у якому ці історії можуть існувати поруч ■

Rudnieva betont, dass der gesellschaftliche Wandel in der Ukraine bereits sichtbar ist, wenn auch nicht überall gleichermaßen. „Am deutlichsten zeigt er sich in den großen Städten. Die Menschen gewöhnen sich an die neue Realität, und Unternehmen beginnen, Möglichkeiten für Beschäftigung und gesellschaftliche Teilhabe von Menschen mit Behinderungen zu schaffen. Wir sehen bereits positive Veränderungen, aber wir müssen verstehen, dass dies ein langer Weg ist, den wir gemeinsam gehen.“

Eine wichtige Rolle spielen dabei die Patient:innen selbst, die im Zentrum „Supers“ genannt werden. Mit ihrem Beispiel zeigen sie, dass eine Behinderung einen Menschen weder definiert noch seine Möglichkeiten zur Entwicklung und Selbstverwirklichung begrenzt. Von solchen Geschichten gibt es viele. „Heute haben wir zwei Brüder aus Cherson entlassen, die bei einem Beschuss schwer verletzt wurden, als ihre Mutter sie zum Schachunterricht brachte. Einer verlor einen Fuß, der anderer ein Bein. Während ihrer Rehabilitation wurde in der Familie ein drittes Kind geboren. Heute stehen beide wieder auf eigenen Beinen und nennen ihre Geschichte selbst eine Erfolgsgeschichte. Mich inspiriert auch Denis, der nach einer beidseitigen hohen Beinamputation und der Amputation eines Arms von Ärzten hörte, dass er nie wieder gehen würde. Heute ist er Teil unseres Teams, testet Prothesen und bewegt sich ohne Gehstock fort. Ein anderer Patient mit einer beidseitigen hohen Amputation hat sich vorgenommen, sein Leben nicht in ein ‚Davor‘ und ‚Danach‘ einzuteilen, sondern Dinge zu erreichen, die er früher nie getan hat. In wenigen Wochen will er eines der italienischen Seen im Freiwasser durchschwimmen. Solche Geschichten zeigen, wie stark Menschen sein können. Und das Wertvollste ist, dass wir solche Beispiele fast jede Woche erleben.“

In der Arbeit mit den Patient:innen wiederholt sich immer dieselbe Erfahrung: Genesung ist kein Moment, sondern ein Weg. Der wichtigste Teil dieses Weges ist nicht allein das medizinische Ergebnis, sondern das Gefühl, wieder Teil des Lebens und der Gemeinschaft zu sein. „Wir sprechen offen darüber: So wie früher wird es nicht mehr sein. Aber das Leben ist nicht zu Ende. Es wird anders sein – und sehr oft nicht weniger erfüllt, erfolgreich und glücklich als vor der Verletzung. Wir sprechen viel über posttraumatisches Wachstum – über die Fähigkeit, nach einer traumatischen Erfahrung nicht nur wieder aufzustehen, sondern neue Möglichkeiten und einen neuen Sinn zu entdecken. Dabei hilft nicht nur unser professionelles Team, sondern auch die Kraft der Beispiele anderer Patient:innen. Jemand, der gerade erst nach einer Verletzung zu uns kommt, sieht Menschen mit ähnlichen Verletzungen, die wenige Monate weiter auf ihrem Weg sind: Menschen, die ihre ersten Schritte machen, wieder Sport treiben oder an ihren Arbeitsplatz zurückkehren. Dann entsteht ein entscheidender Gedanke: Wenn er es geschafft hat, dann kann ich es auch. Der Erfolg des Einen wird zur Hoffnung des Anderen. Und oft beginnt genau mit dieser Hoffnung die eigentliche Genesung.“

Rudnieva hofft, dass die Ukraine nach dem Sieg ein Land wird, in dem Barrierefreiheit und Zugänglichkeit keine Ausnahme, sondern selbstverständlich sind und jeder Mensch die Möglichkeit hat, sich unabhängig von seinen Lebensumständen zu entfalten. „Ich sage immer, dass ich in meinem Leben nichts Spannenderes gemacht habe als *Superhumans*. Eigentlich hätte dieses Zentrum niemals existieren dürfen. Ohne den Krieg wäre es nie gegründet worden – und das wäre das beste Szenario für uns alle gewesen. Aber der Bedarf entstand, und wir begannen nach Lösungen zu suchen. Wenn eine neue Herausforderung auftaucht, denkt man nicht darüber nach, wie groß sie ist. Man sieht das Problem und fragt sich: Wer kann es lösen? Wenn es niemanden gibt, dann machen wir es eben selbst – gemeinsam als Team. Unser Ziel ist viel größer als die Gründung einzelner Zentren. Wir wollen dazu beitragen, das ukrainische Gesundheitssystem zu verändern – weg von einem System, das lediglich auf Probleme reagiert, hin zu einem System, das Menschen dabei unterstützt, diese ganzheitlich zu bewältigen. Und wenn wir über Superhelden sprechen, dann sind sie für mich jeden Tag ganz nah. Es sind unsere Patient:innen – Menschen, die nach den schwersten Prüfungen die Kraft finden, ihr Leben neu zu beginnen. Wir können die Angriffe nicht stoppen und die Umstände des Krieges nicht verändern. Aber wir können die Aufgaben lösen, die vor uns liegen. Solange wir leben und die Kraft dazu haben.“

Inklusion hat in dieser Geschichte keinen Endpunkt. Sie ist kein Projekt, das abgeschlossen werden kann. Sie ist ein fortlaufender Prozess, in dem eine Gesellschaft ihre eigenen Grenzen immer wieder neu verhandelt und erweitert. Vielleicht sind dabei nicht die Antworten das Wichtigste, sondern die Bewegung selbst: von der Isolation zur Teilhabe, von der Unsichtbarkeit zur Präsenz und von einzelnen Geschichten zu einem gemeinsamen Raum, in dem all diese Geschichten nebeneinander bestehen können ■

«Приймати навіть без повного розуміння».

Розмова з Оксаною Драчківською про інклюзію та літературу

Текст: Ганна Гнедкова

Фото: Оксана Драчківська

Оксана Драчківська – українська авторка і мама, одна з небагатьох, хто порушує тему інклюзії в дитячих казках. Її книжки «Зайчик-Нестрибайчик та його смілива мама» та «Зайчик-Нестрибайчик подорожує» вийшли українською, німецькою та польською мовами.

Сьогодні письменниця живе з родиною у Польщі. Вона визнає, що фізично життя там значно комфортніше.

«Транспорт, інфраструктура, будівлі — звичайно, не ідеально, ще є де допрацювати, але в цілому значно краще, ніж в Україні. Особливо, що стосується транспорту. Для нас це дуже важливо, бо мій син любить подорожувати, це його пристрасть».

Водночас ставлення людей, за її словами, в обох країнах дуже подібне.

«Як в Україні, так і в Польщі ми зіштовхувалися з трохи нездоровою реакцією. Та, звичайно, це найчастіше діти. Діти безпосередні, вони можуть пальцями показувати, зцінятися, завмирати, ойкати, кричати, питати, що це, хто це».

Перший рік у Польщі вона не могла звикнути до того, що користування громадським транспортом може бути безпроблемним.

«Я все ще хвилювалася, що це буде проблемою. Врешті-решт десь тільки на другий рік я звикла, що можна не перейматися: водій вийде, відкине пандус і взагалі жодних проблем. Але цявіль собі, що за цей час у нас було достатньо епізодів, коли водії або взагалі не виходили, або не хотіли відкривати той пандус. І що ви думаєте? То були водії-іноземці, нерідко з України. Така ось іронія».

Говорячи про інклюзивну лексику, Драчківська визнає, що мова змінюється дуже швидко:

«Я, чесно кажучи, не сильно заціклююсь на лексиці. Якби вибирати між толерантною лексикою і доступним середовищем, то я б краще вибрала доступне середовище. Коли я зустрічаюся з подругою на кріслі колісному, я кажучи: «Валя, пішли, підем, пройдем». Я вже давно не кажучи «під'їдь» чи «проїдь». Це питання звички. Але середовище важливіше, тому що без нього не буде ніякої інклюзії. Моя подруга сказала: «Ти написала казку про ДБН» (ред.: державні будівельні норми). Ми там донесли елементарні стандарти: який має бути кут пандуса (не більше 5 градусів), яка ширина дверей, як виглядає доступна каса і транспорт. Люди часто не знають цих норм. Вони роблять пандус під кутом 45 градусів і дивуються, чому туди не можна заїхати».

Ідея книжок про Зайчика народилася після зустрічі зі школярами у Чернівцях.

«Вони просто з неймовірним здивуванням роздивлялися мою дитину, ставили мільйон

запитань: чому він такий? Чи він вилікується? Чи це заразне?» Коли письменниця запитала, чи діти раніше бачили дитину на візку, всі відповіли: «Ні». «У мене був такий шок тоді. Діти ж не брешуть».

Спочатку вона думала написати методичку для шкіл, але зрозуміла, що найкраще може говорити з дітьми саме мовою літератури. Разом із донькою, художницею Оксаною Драчківською-молодшою, вони створили дві перші книжки серії. Третю частину ілюструвала вже інша художниця. Нова книжка має назву «Зайчик Нестрибайчик та його друзі» і є особливо важливою для авторки. «Для мене вона дуже важлива через моральне відкриття: щоб дружити і любити, нам не потрібно навіть розуміти одне одного, а тільки приймати».

У літньому таборі Нестрибайчик знайомиться з дітьми з різними особливостями розвитку — ментальними, фізичними, аутичними розладами. «Вони різні, але вони здружилися. Це актуально зараз для українського суспільства... Нам залишається тільки одне: приймати і любити навіть без повного розуміння досвіду».

Письменниця переконана, що дитяча література має виховувати емпатію.

«Коли вони побачать такого Нестрибайчика десь в житті, то він принаймні не буде їм здаватися якоюсь чужою, а вже буде викликати якимось розумінням, може, навіть симпатію».

Особистий досвід Драчківської також показав їй відмінності між українською та польською системами підтримки людей з інвалідністю. Її син Назар досі не має точного діагнозу.

«Йому вже 17 років, але ніхто так і не знає, що з ним таке. Ми робили всі можливі обстеження, аналізи — все одно нічого не знайшли. Можливо, він взагалі один такий в світі».

В Україні відсутність діагнозу фактично означала відсутність системної допомоги.

Розмірковуючи про інклюзивну літературу, письменниця виступає проти штучних квот, як, наприклад, у Голлівуді, оскільки це знецінює творчість та ідею, і переконана, що присутність людей з інвалідністю в книжках має бути природною.

«Щоб такі герої з'являлися природно, вони мають бути в житті. Якщо люди на кріслах колісних будуть всюди — в офісах, у подорожах — письменники будуть їх бачити і відображати у своїх творах. Інклюзивна література вже існує... Просто вона має приходити з досвіду, а не через насильство»

„Annehmen und lieben, auch ohne vollkommenes Verstehen.“

Ein Gespräch mit Oksana Dratschkowska über Inklusion und Literatur

Text: Ganna Gnedkova
Fotos: Oksana Dratschkowska

OKSANA DRATSCHKOWSKA ist eine ukrainische Autorin und Mutter eines Kindes mit Mobilitätseinschränkung, eine der wenigen, die das Thema Inklusion in Kindermärchen aufgreift. Ihre Bücher „Das nichthoppelige Häschen und seine mutige Mama“ sowie „Das nichthoppelige Häschen ist auf Reisen“ über ein besonderes Häschen im Rollstuhl sind auf Ukrainisch, Deutsch und Polnisch erschienen.

Heute lebt die Schriftstellerin mit ihrer Familie in Polen. Sie gibt zu, dass das Leben dort in praktischer Hinsicht deutlich komfortabler ist:

„Der öffentliche Verkehr, Infrastruktur, Gebäude – insgesamt deutlich besser als in der Ukraine. Vor allem, was den Verkehr angeht. Für uns ist das sehr wichtig, denn mein Sohn reist gerne, liebt die Eisenbahn und Züge, das ist seine große Leidenschaft.“

Gleichzeitig, so sagt sie, sei die Haltung der Menschen in beiden Ländern sehr ähnlich.

„Sowohl in der Ukraine als auch in Polen sind wir auf eine etwas unangebrachte Reaktion gestoßen. Das sind natürlich meistens Kinder. Kinder sind direkt, sie zeigen mit dem Finger, bleiben stehen, erstarren, stöhnen, schreien und fragen: „Was ist das? Wer ist das?“.

Wenn es um inklusive Sprache geht, gibt Dratschkowska zu, dass sich die Begriffe sehr schnell verändern.

„Ehrlich gesagt, mache ich mir nicht allzu viele Gedanken über die Wortwahl. Wenn ich zwischen toleranter Wortwahl und einer barrierefreien Umgebung wählen müsste, würde ich mich eher für die barrierefreie Umgebung entscheiden. Wenn ich mich mit einer Freundin im Rollstuhl treffe, sage ich: „Walja, lass uns gehen, du gehst, du kommst vorbei.“ Ich sage schon lange nicht mehr „fahr heran“ oder „fahr durch“. Das ist eine Frage der Gewohnheit. Aber die Umgebung ist wichtiger, denn ohne sie gibt es keine Inklusion.“

Im ersten Jahr in Polen konnte sie sich nicht daran gewöhnen, dass die Nutzung öffentlicher Verkehrsmittel problemlos sein kann.

„Ich hatte Angst, mein Herz schlug jedes Mal wie wild, wenn wir zum Bus gingen. Erst im zweiten Jahr habe ich mich daran gewöhnt, dass man sich keine Sorgen machen muss: Der Fahrer steigt aus, klappt die Rampe aus und es gibt überhaupt keine Probleme. Aber stellen Sie sich vor, dass es in dieser Zeit genug Vorfälle gab, bei denen die Fahrer entweder gar nicht ausstiegen oder die Rampe nicht ausklappen wollten. Und was glauben Sie? Diese Fahrer kamen nicht selten aus dem Ausland, darunter auch aus der Ukraine. Das ist eben die Ironie der Sache.“

Die Idee zu den Büchern über das Häschen entstand nach einer Begegnung mit Schülerinnen und Schülern in Tscherniwzi.

„Sie betrachteten mein Kind mit unglaublicher Verwunderung und stellten eine Million Fragen: Warum ist er so? Wird er wieder gesund? Ist das ansteckend? Ich fragte sie, ob sie noch nie ein Kind im Rollstuhl gesehen hätten. Und sie riefen alle wie aus einem Munde: „Nein.“ Das war damals ein echter Schock für mich. Kinder lügen ja nicht. Und von da an ließ mich dieses Thema nicht mehr los.“

Zunächst wollte sie ein pädagogisches Handbuch für Schulen schreiben, erkannte aber, dass sie Kinder am besten durch Literatur erreichen kann. Gemeinsam mit ihrer Tochter, der Illustratorin Oksana Dratschkowska jun., schuf sie die ersten beiden Bücher der Reihe. Der dritte Band wurde bereits von einer anderen Künstlerin illustriert. Er trägt den Titel

„Das nichthoppelige Häschen und seine Freunde“ und ist der Autorin wegen einer moralischen Erkenntnis besonders wichtig: „Um befreundet zu sein und zu lieben, müssen wir einander nicht einmal verstehen, sondern nur akzeptieren. Die Handlung dreht sich um ein Sommercamp, in dem das nichthoppelige Häschen Tiere mit verschiedenen Besonderheiten trifft – geistigen, körperlichen oder autistischen Störungen. Sie sind unterschiedlich, aber sie haben sich angefreundet. Das ist derzeit aktuell für die ukrainische Gesellschaft, in der sich die Erfahrungen der Soldaten und der Menschen im Hinterland stark unterscheiden. Uns bleibt nur eines: anzunehmen und zu lieben, auch ohne die Erfahrungen vollständig zu verstehen.“

Die Schriftstellerin ist überzeugt, dass Kinderliteratur Empathie fördern muss.

„Wenn Kinder einem solchen nichthoppeligen Häschen im wirklichen Leben begegnen, wird er ihnen zumindest nicht als irgendeine Kuriosität erscheinen, sondern bereits ein gewisses Verständnis, vielleicht sogar Sympathie wecken.“

Auch ihre eigenen Erfahrungen haben ihr die Unterschiede zwischen dem ukrainischen und dem polnischen Unterstützungssystem für Menschen mit Behinderungen vor Augen geführt. Ihr Sohn Nasar hat bis heute keine genaue Diagnose.

„Er ist bereits 17 Jahre alt, aber niemand weiß wirklich, was mit ihm los ist. Wir haben alle möglichen Untersuchungen und Tests durchgeführt – trotzdem wurde nichts gefunden. Vielleicht ist er sogar der Einzige auf der Welt, dem es so geht.“

In der Ukraine bedeutete das Fehlen einer Diagnose praktisch das Fehlen jeglicher systematischer Unterstützung.

„Keine Diagnose – also keine Behinderung, und das ist doch Unsinn. Mein Kind war noch nie in einer Reha-Einrichtung. Und erst hier in Polen haben wir erfahren, dass all das keine Rolle spielt – wichtig ist der Gesundheitszustand. Wir haben eine Behinderungsbescheinigung erhalten, die uns unabhängig von der Diagnose Anspruch auf medizinische Betreuung gewährt. In der Ukraine wurde uns sogar eine schwere Behinderung verweigert, weil in der Krankenakte „nichts Katastrophales vermerkt“ war. In Polen wurde uns eine lebenslange Behinderung zuerkannt, während wir in der Ukraine den Antrag alle fünf Jahre erneuern mussten.“

Wenn sie über inklusive Literatur nachdenkt, spricht sich Dratschkowska gegen künstliche Quoten – etwa wie in Hollywood – aus, weil diese sowohl die Kunst als auch die Idee der Inklusion entwerteten.

„Wenn jemand die Vorschrift einführen wollte, dass in jedem Manuskript eine Figur mit Behinderung vorkommen muss, wäre ich die Erste, die schreien würde: „Hört damit auf!“ Damit solche Figuren ganz natürlich auftreten, müssen sie im Leben vorhanden sein. Wenn Menschen im Rollstuhl überall zu sehen sind – in Büros, auf Reisen –, werden Schriftsteller sie wahrnehmen und in ihren Werken widerspiegeln. Übrigens gibt es inklusive Literatur bereits – denken Sie nur an die Figuren der Klassiker mit ihren Besonderheiten. Sie muss einfach aus Erfahrung entstehen und darf nicht erzwungen werden“ ■

Текст: Олена Богатиренко

НАТАЛІЯ ЛЮТІКОВА: Ми не маємо права втратити наших дітей з Криму!

2014 рік. Ти живеш у Криму. Ти – підліток чи підлітка, тобі 12 або 16 років, і в тебе є українське громадянство, але немає українського паспорта. Тобі за законом ще не треба його мати, або ти не встиг(ла) його отримати, тому що російська окупація Криму перекреслила всі можливості: оформити український паспорт, закінчити українську школу, отримати український атестат і вступити до українського вишу.

А тепер уяви, що твої батьки підтримали окупацію. Вони кажуть тобі: «Ти не отримаєш український паспорт. Інакше я тебе здам ФСБ».

Самостійно виїхати на підконтрольну Україні територію ти не можеш – українські прикордонники тебе не пропустять. Такий закон. І виходить, що, маючи українське свідоцтво про народження, ти не можеш підтвердити своє громадянство й отримати власний законний паспорт.

Ми поговорили з Наталією Лютіковою – уродженкою Криму, волонтеркою, координаторкою проекту «Окупація очима підлітків» та головою фонду «Лікарі для героїв». Уже понад десять років вона опікується долею українських дітей, які залишилися на окупованих територіях.

Фото: [www.fb.com/ljutikova](https://www.facebook.com/ljutikova)

Із початком повномасштабного вторгнення ситуація ще більше ускладнилася. Єдиного алгоритму виїзду для українських дітей та молодих людей, які досягли повноліття і живуть в окупації, досі не існує. Інформація, яку можна знайти у відкритому доступі, настільки бюрократизована, що, скориставшись нею, можна потрапити в пастку: не виїхати взагалі або ж отримати проблеми з російськими спецслужбами.

Водночас українські державні органи, які мали б допомагати громадянам України з окупованих територій дістатися підконтрольної території та оформити документи, часто не виконують цих функцій. За словами Наталії Лютікової, Державна міграційна служба трактує законодавство таким чином, щоб фактично не надавати допомоги жителям Криму, Донецької та Луганської областей. Йдеться насамперед про два положення постанови Кабінету Міністрів України щодо видачі паспортів, які потребують негайних змін і суттєвого спрощення процедури.

Досі молоді люди, які не мають внутрішнього українського паспорта, можуть в'їхати на підконтрольну територію України лише за наявності свідків. Донедавна їх мало бути троє: обоє батьків, які мають українські паспорти, і ще один свідок. Усі вони повинні були підтвердити особу дитини.

Це було складно зробити навіть у період з 2014 по 2022 рік, а сьогодні – майже неможливо. Лише нещодавно, у 2025 році, процедуру дещо спростили: тепер достатньо одного свідка – одного з батьків або, наприклад, сусіда. Але що робити, якщо батьки проти? А таких історій, каже Наталія Лютікова, чимало. Навряд чи наважиться допомогти й хтось із близьких знайомих, адже люди бояться контролю та переслідувань з боку ФСБ.

Заїхати на територію України лише зі свідоцтвом про народження неможливо, адже така людина не ідентифікована в державних реєстрах. А з російськими документами часто неможливо дістатися України через європейські країни, які межують з нашою державою. І навіть якщо всіма правдами й неправдами вдається потрапити на підконтрольну територію, це ще не означає, що український паспорт буде отримано.

«Одна дівчина, якій я допомагала, прожила у Києві тринадцять місяців без документів. Вона не могла отримати медичну допомогу, не могла офіційно працевлаштуватися – фактично вона була "ніхто". У видачі документів нам відмовили і ДМС, і суд. Не допомогли ні Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, ні народні депутати. У результаті дитина настільки психологічно зламалася, що, отримавши паспорт, не витримала і повернулася до Криму», – розповідає Наталія Лютікова.

За її словами, майже з усіма дітьми, якими вона опікувалася, отримати документи вдавалося лише завдяки медійному розголосу та суспільному тиску.

«Це катастрофа державного масштабу. Ми вже втратили величезний пласт молодих, вмотивованих і патріотичних громадян України, яким не дали можливості зберегти зв'язок зі своєю країною. Ці діти хочуть жити в Україні, навчатися в наших університетах, служити у Збройних силах України. Але такої можливості вони досі не мають.»

У перші п'ять років після окупації Криму це були тисячі молодих людей. Сьогодні їх значно менше. І не тому, що вони зрадили Україні.

Вони подорослішали, закінчили російські школи та університети, створили сім'ї, знайшли роботу, дехто працює у державних установах. І тепер вони бояться української влади, яка може сприймати їх як зрадників».

На початку червня 2026 року Міністерство закордонних справ України повідомило про запровадження спрощеного механізму повернення для окремої категорії громадян України. Відтепер особи, народжені після 24 серпня 1991 року на тимчасово окупованих територіях України, щодо яких відсутні відомості в Єдиному державному демографічному реєстрі, можуть оформити посвідчення особи на повернення в Україну в закордонних дипломатичних установах України, зокрема в Туреччині, Грузії, Вірменії та Казахстані. Це можливо навіть за відсутності інформації про них у державних реєстрах або за наявності лише відомостей про їхніх батьків.

Хочеться вірити, що кожна дитина, яка вимушено жила на окупованих Росією територіях, але прагне повернутися до вільної України, отримає таку можливість. І що держава зробить усе, аби ці діти не втратили свою Батьківщину ■

Ілюстрація:
Анастасія Молдаван

Ілюстрація: Анна Вахрамєєва

Text: Olena Bogatyrenko Aus dem Ukrainischen: Anna Gutsaliuk

NATALIJA LJUTIKOWA: Wir haben kein Recht, unsere Kinder aus der Krim zu verlieren!

Foto: www.fb.com/ljutikowa

Illustration:
Anastasiia Moldavan

Das Jahr 2014. Du lebst auf der Krim. Du bist ein Teenager, 12 oder 16 Jahre alt, und du besitzt die ukrainische Staatsangehörigkeit, hast aber keinen ukrainischen Pass. Gesetzlich musst du ihn noch nicht besitzen, oder du hast es nicht mehr rechtzeitig geschafft, ihn zu bekommen. Denn die russische Besatzung der Krim hat dir alle Wege versperrt: einen ukrainischen Pass zu erhalten, eine ukrainische Schule zu absolvieren, ein ukrainisches Abschlusszeugnis zu bekommen und an einer ukrainischen Hochschule zu studieren.

Und nun stell dir vor, deine Eltern unterstützen die Besatzung. Sie sagen zu dir: „Du wirst keinen ukrainischen Pass bekommen. Sonst liefere ich dich dem FSB aus.“ Alleine kannst du nicht aus dem besetzten Gebiet ausreisen, weil die ukrainischen Grenzschützer dich nicht durchlassen werden. So ist das Gesetz. Und obwohl du eine ukrainische Geburtsurkunde hast,

kannst du deine Staatsangehörigkeit nicht nachweisen und deinen rechtmäßigen Pass nicht erhalten.

Wir haben mit Natalija Ljutikowa gesprochen. Sie lebt heute in Kyjiw, stammt aber aus der Krim. Sie ist eine Freiwillige, Koordinatorin des Projekts „Die Besatzung durch die Augen von Teenagern“ und Leiterin der Stiftung „Ärzte für Helden“. Seit 2014 setzt sie sich für das Schicksal ukrainischer Kinder ein, die in den besetzten Gebieten leben.

Seit Beginn der groß angelegten Invasion hat sich die Situation verschlimmert. Einen einheitlichen Ablauf für die Ausreise ukrainischer Kinder oder Teenager, die bereits die Volljährigkeit erreicht haben und in der Besatzung leben, gibt es bis heute nicht. Die Informationen, die öffentlich zugänglich sind, sind derart bürokratisch, dass man bei ihrer Nutzung leicht in eine Falle geraten kann: Entweder scheitert die Ausreise vollständig, oder man gerät in Konflikt mit dem russischen FSB.

Gleichzeitig erfüllen jene ukrainischen Behörden, die Bürgerinnen und Bürgern aus den besetzten Gebieten eigentlich dabei helfen sollten, in die von der Ukraine kontrollierten Gebiete zu gelangen und Dokumente zu erhalten, diese Aufgabe oft nicht. Nach Ansicht von Natalija Ljutikowa legt der Staatliche Migrationsdienst der Ukraine die Gesetzgebung so aus, dass er faktisch keine Hilfe für die Bewohner der Krim sowie der Gebiete Donezk und Luhansk leisten muss. Dabei geht es insbesondere um zwei Bestimmungen einer Verordnung des ukrainischen Ministerkabinetts zur Ausstellung von Pässen für junge Menschen, die dringend geändert und vereinfacht werden müssten.

Das Problem ist folgendes: Bis heute konnten junge Menschen, die keinen inländischen ukrainischen Pass besitzen, nur mit drei Zeugen in das kontrollierte Gebiet einreisen – mit den Eltern, die ukrainische Pässe haben, und einem weiteren Zeugen. Sie alle mussten die Identität des Kindes bestätigen. Im Zeitraum von 2014 bis 2022 war das bereits schwer, aber heute ist es absolut unmöglich. Erst im Jahr 2025 wurde die Situation etwas vereinfacht, sodass nun ein Zeuge ausreicht – entweder ein Elternteil oder ein Nachbar. Doch was, wenn die Eltern dagegen sind? Solche Fälle, sagt Natalija Ljutikowa, gibt es viele. Und kaum jemand aus dem näheren Umfeld wird bereit sein zu helfen, weil die Menschen Angst vor Kontrolle und Repressionen durch den FSB haben.

Mit einer Geburtsurkunde kann man nicht in das Gebiet der Ukraine einreisen, da man in der Datenbank der ukrainischen Staatsbürger nicht identifiziert ist. Mit russischen Dokumenten wiederum gelangt man nicht durch das Gebiet der europäischen Grenzländer. Und selbst wenn man es mit allen Mitteln und Wegen aus dem besetzten Gebiet schafft, ist es nicht unbedingt sicher, dass man einen ukrainischen Pass erhält.

„Ein Mädchen, dem ich geholfen habe, lebte 13 Monate lang ohne Dokumente bei Bekannten in Kyjiw. Sie konnte keine medizinische Hilfe in Anspruch nehmen, sich offiziell bewerben, sie war ein Geist. Die Ausstellung der Dokumente wurde uns sowohl vom Migrationsdienst als auch vom Gericht verweigert. Weder die Vertretung des Präsidenten der Ukraine auf der Krim noch die Parlamentsabgeordneten konnten helfen. Am Ende war das Mädchen psychisch so gebrochen, dass sie es nach Erhalt ihres Passes nicht mehr aushielt und auf die Krim zurückkehrte“, erzählt Natalija Ljutikowa. Nach ihren Worten gelingt es bei fast allen Kindern, die sie begleitet hat, Dokumente nur dank öffentlicher Aufmerksamkeit und medialem Druck zu erhalten.

„Das ist eine Katastrophe von nationaler Bedeutung. Wir haben bereits eine ganze Generation junger, motivierter und patriotischer Bürgerinnen und Bürger verloren, denen man die Möglichkeit genommen hat, den Kontakt zu ihrem Land aufrechtzuerhalten. Diese Kinder wollen in der Ukraine leben und an unseren Universitäten studieren. Sie wollen sich den ukrainischen Streitkräften anschließen. Doch diese Möglichkeit haben sie bis heute nicht.“

In den ersten fünf Jahren nach der Besetzung der Krim handelte es sich um Tausende junger Menschen, heute sind es viel weniger. Und das nicht, weil sie die Ukraine verraten hätten. Sie sind erwachsen geworden, haben russische Schulen und Bildungseinrichtungen abgeschlossen, ihre Familien gegründet, Arbeit gefunden. Einige arbeiten in staatlichen Einrichtungen. Sie haben mittlerweile Angst vor den ukrainischen Behörden, die sie als Verräter betrachten könnten“.

Anfang Juni 2026 kündigte die Ukraine ein vereinfachtes Verfahren für die Rückkehr bestimmter Staatsangehöriger aus den vorübergehend besetzten Gebieten an. Personen, die nach dem 24. August 1991 in den besetzten Gebieten geboren wurden und zu denen keine Daten in den staatlichen Registern vorliegen, können künftig in ukrainischen Auslandsvertretungen – insbesondere in der Türkei, Georgien, Armenien und Kasachstan – ein Rückkehrdokument beantragen. Dies gilt auch dann, wenn lediglich Informationen über ihre Eltern vorhanden sind.

Ich glaube fest daran, dass jedes Kind, das gezwungen war, in den von Russland besetzten Gebieten zu leben, aber in einer freien Ukraine leben möchte, die Möglichkeit erhalten wird, die Besatzung zu verlassen. Und ich hoffe, dass der Staat alles dafür tun wird, damit diese Kinder ihre Heimat nicht verlieren ■

10 РОКІВ УАКС

Сьогодні, озираючись назад, нам самим інколи важко повірити, який шлях ми пройшли разом. Із маленької ідеї, що народилася в студентському гуртожитку у Штутгарті, виросла велика спільнота людей, яких об'єднують спільні цінності: культура, відкритість, дружба та підтримка одне одного.

Все почалося з журналу Gel[:b]lau, а згодом стало чимось значно більшим. Так народилося Українське Ательє Культури та Спорту — простір для зустрічей, діалогу та нових ідей. За ці десять років ми реалізували десятки культурних проєктів, організували виставки, спортивні події, гуманітарні ініціативи та створили багато важливих зустрічей між людьми, культурами й поколіннями.

На цьому шляху було багато всього: радісні моменти, хаос, виклики й непрості часи, які вимагали великої сили. Особливо крайні роки змінили нас. Але саме тоді ми зрозуміли, у чому наша найбільша сила — у взаємній підтримці. З команди одностудентів ми стали справжньою родиною.

10 JAHRE UAKS

Wenn wir heute auf die letzten zehn Jahre zurückblicken, fühlt es sich manchmal unwirklich an. Aus einer spontanen Idee in einem Stuttgarter Wohnheimzimmer wurde eine Gemeinschaft, die gewachsen ist, getragen von Menschen, die an dieselben Werte glauben: Offenheit, Kultur, Freundschaft und Zusammenhalt.

Was mit einem Magazin begann, wurde Schritt für Schritt zu viel mehr. Aus Gel[:b]lau entstand ein Netzwerk, ein Verein, ein Ort für Begegnungen und gemeinsame Ideen. In diesen zehn Jahren haben wir unzählige Projekte umgesetzt, Ausstellungen organisiert, Menschen zusammengebracht, Kultur sichtbar gemacht und Brücken gebaut — zwischen Ländern, Geschichten und Generationen.

Es gab schöne Momente, chaotische Momente und auch Zeiten, die uns viel Kraft gekostet haben. Besonders die letzten Jahre haben uns verändert. Doch genau in diesen schwierigen Zeiten haben wir gespürt, was unsere größte Stärke ist: die gegenseitige Unterstützung. Aus einem Team wurde eine Familie.

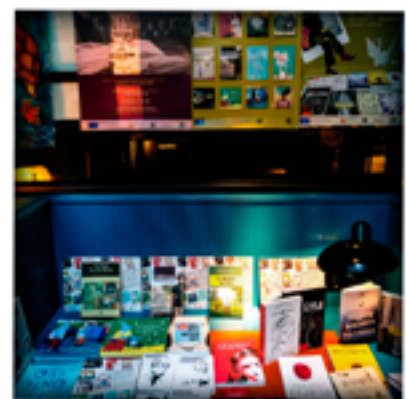

Разом ми можемо більше!

Цей ювілей належить не лише нашій організації. Він належить кожній людині, яка була поруч протягом цих десяти років — нашим членам, друзям, волонтерам, партнерам і всій нашій спільноті. Без вас багато важливих ініціатив просто не стали б можливими.

І окрема подяка — кожній людині нашої спільноти. За кожну розмову, кожну допомогу, кожне добре слово та відкрите серце. Бо найцінніше за ці десять років — це не лише проекти чи досягнення. Найцінніше — це люди.

Dieses Jubiläum gehört deshalb nicht nur uns als Organisation. Es gehört allen Menschen, die diesen Weg mit uns gegangen sind — unseren Mitgliedern, Freunden, Unterstützern und Partnern. Danke für euer Vertrauen, eure Zeit, eure Ideen und euren Glauben an das, was wir gemeinsam schaffen können.

Fotocredits: @avys.jpg

Ein ganz besonderer Dank gilt unseren Förderern und allen Institutionen, die unsere Arbeit über die Jahre begleitet und unterstützt haben. Ohne euch wären viele Projekte, Begegnungen und Initiativen nicht möglich gewesen. Und natürlich danke an jede einzelne Person unserer Community. Für jedes Gespräch, jede helfende Hand, jedes offene Herz. Denn das Wichtigste in diesen zehn Jahren waren nie nur Projekte oder Zahlen — sondern die Menschen dahinter.

Zusammen können wir mehr

Однією з особливих подій нашого ювілейного року стала передача повного зібрання журналу Gel[:b]lau **прем'єр-міністру землі Баден-Вюртемберг пану Вінфріду Кретчману**. Цим символічним подарунком ми хотіли висловити щиру вдячність — за підтримку України та солідарність із людьми, які знайшли захист і новий дім у Баден-Вюртемберзі. Для нас ця зустріч була значно більшою, ніж просто офіційна подія. Вона стала знаком того, наскільки важливими сьогодні є культурний діалог, видимість українських голосів та взаєморозуміння між людьми. Десять років тому Gel[:b]lau народився як невелика ідея серед молодих українців у Штутгарті. А сьогодні ми маємо можливість представляти нашу роботу на такому рівні — і це наповнює нас великою вдячністю.

Einer der besonderen Momente unseres Jubiläumsjahres war die Übergabe der Gesamtausgabe von Gel[:b]lau an den **Ministerpräsidenten von Baden-Württemberg, Winfried Kretschmann**. Mit diesem symbolischen Geschenk wollten wir Danke sagen — für die Unterstützung der Ukraine und für die Solidarität mit den vielen Menschen, die in Baden-Württemberg Schutz und ein neues Zuhause gefunden haben. Für uns war dieser Moment weit mehr als ein offizieller Termin. Er war ein Zeichen dafür, wie wichtig kultureller Dialog, Sichtbarkeit und gegenseitiges Verständnis geworden sind. Vor zehn Jahren entstand Gel[:b]lau aus einer kleinen Idee unter jungen Ukrainer:innen in Stuttgart. Heute dürfen wir unsere Arbeit auf so einer Ebene präsentieren — und das erfüllt uns mit großer Dankbarkeit.

Fotos: Staatsministerium Baden-Württemberg / Ilkay Karakurt

КВІТНУТИ НА ЧУЖИНІ: ЯК ЖИВУТЬ УКРАЇНСЬКІ ЛГБТК+ БІЖЕНЦІ ЗА КОРДОНОМ

ТЕКСТ: ЮЛІАННА КОКОШКО
ФОТО З АРХІВУ
ЛОКІ ФОН ДОРНА

КОЛИ РОСІЯ ПОЧАЛА ПОВНОМАСШТАБНУ ВІЙНУ, СОТНІ ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ЗНАЙШЛИ ПРИХИСТОК У НІМЕЧЧИНІ. СЕРЕД НИХ — ЛГБТК+ СПІЛЬНОТА, ДЛЯ ЯКОЇ ВИМУШЕНА ЕМІГРАЦІЯ СТАЛА ПОДВІЙНИМ ВИКЛИКОМ: ПОТРІБНО БУЛО НЕ ЛИШЕ ЗНАЙТИ НОВИЙ ДІМ, А Й ВІДСТОЯТИ ПРАВО БУТИ СОБОЮ. САМЕ В ЦИХ УМОВАХ НАРОДИЛАСЯ **KWITNE QUEER** — ПЕРША Й ПОКИ ЄДИНА ОФІЦІЙНО ЗАРЕЄСТРОВАНА УКРАЇНСЬКА ЛГБТК+ ОРГАНІЗАЦІЯ В НІМЕЧЧИНІ. ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНОЇ ПОЇЗДКИ ДО БЕРЛІНА, ЯКУ ПІДТРИМАЛО МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ НІМЕЧЧИНИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ **#WEAREALLUKRAINIANS** Я ЗУСТРІЛАСЯ ЗІ СПІВЗАСНОВНИКОМ **KWITNE QUEER** — НЕБІНАРНОЮ ТРАНСГЕНДЕРНОЮ ЛЮДИНОЮ **ЛОКІ ФОН ДОРНОМ**, ЯКИЙ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО

ВТОРГНЕННЯ ЗНАЙШОВ ПРИХИСТОК У БЕРЛІНІ. ДО ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ ЛОКІ ЖИВ У ДНІПРІ, ПРАЦЮВАВ ЖУРНАЛІСТОМ, ЗАЙМАВСЯ ТВОРЧИМИ Й СОЦІАЛЬНИМИ ІНІЦІАТИВАМИ. РАЗОМ ІЗ ДРУЗЬМИ СТВОРЮВАВ МУЗИЧНІ ПРОЄКТИ, ОРГАНІЗОВУВАВ ЛЕКЦІЇ, КІНОПОКАЗИ ТА БЛАГОДІЙНІ ЗАХОДИ. ВАЖЛИВОЮ ЧАСТИНОЮ ЙОГО ЖИТТЯ БУВ І ЗООЗАХИСНИЙ РУХ. «Я БИ ХОТІВ ПРОДОВЖУВАТИ ЗАЙМАТИСЬ ЦИМ, АЛЕ ПОКИ ЩО ВЕСЬ ЧАС ТА СИЛИ ЙДУТЬ НА ВЛАШТУВАННЯ І СТАБІЛІЗАЦІЮ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ, — ЗІЗНАЄТЬСЯ ЛОКІ. — БО КОМУ ЗМОЖУ ДОПОМОГТИ, ЯКЩО НЕМАЄ ОСОБИСТОЇ ОПОРИ? АЛЕ Я ПРОДОВЖУЮ ПІДТРИМУВАТИ УКРАЇНСЬКИХ ЗООЗАХИСНИКІВ І МРІЮ, ЩОБ НАШЕ СУСПІЛЬСТВО КОЛИСЬ ДІЙШЛО ТАКОГО Ж РІВНЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТВАРИН, ЯК У НІМЕЧЧИНІ».

У Берліні Локі почав організовувати культурні заходи й паралельно навчається дистанційно в харківському університеті. Саме тут з'явилася ідея створити Kwitne Queer — українське квір-ком'юніті, яке стало безпечним простором для біженців.

Офіційно організацію зареєстрували у 2024 році. Першим проектом стала ініціатива *Твій френдлі перекладач*, створена разом із херсонською феміністичною організацією *Інша*.

БІЛЬШІСТЬ БІЖЕНЦІВ НЕ ЗНАЛИ НІМЕЦЬКОЇ, А ЛІКАРІ НЕ ЗАВЖДИ ГОВОРИЛИ АНГЛІЙСЬКОЮ. АЛЕ ГОЛОВНЕ — ПЕРЕКЛАДАЧ МАЄ БУТИ КВІР-ФРЕНДЛІ, ЗНАТИ СПЕЦИФІЧНУ ТЕРМІНОЛОГІЮ, ВМІТИ СПІАКУВАТИСЯ З ТРАНСАЮДЬМИ З ПОВАГОЮ. БО МИ СТИКАЛИСЯ З ТИМ, ЩО ДО ЛЮДЕЙ ІЗ ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ НАДСИЛАЛИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ-ІММІГРАНТІВ ІЗ РОСІЇ, ЯКІ НЕ ВИЗНАВАЛИ ЇХНЬОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й ВІДВЕРТО ВИКАЗУВАЛИ УКРАЇНОФОБІЮ».

Однією з найболючіших тем для українських біженців у Німеччині залишається вимушене спілкування з російськомовними структурами. Через брак україномовних сервісів багатьох українців направляють саме до них. «Мовляв, ви ж усі розумієте російську. Але це ретравматизація. Не можна змушувати людину, яка втратила дім через російські бомбардування, йти по допомогу до вихідців із країни-агресора. Тому ми створили власне ком'юніті — українське, безпечне, де можна говорити українською і бути почутим».

Попри обмежене фінансування, Kwitne Queer уже проводить воркшопи, мовні клуби, психологічні групи підтримки та творчі події. Для багатьох українських квір-біженців організація стала місцем, де можна просто відчувати себе своїм. Та шлях до цього був непростим. У перші роки роботи команда неодноразово стикалася із ситуаціями, коли квір-біженці не отримували необхідної психологічної та соціальної підтримки в межах існуючої системи. Саме цей досвід ще раз підтвердив, наскільки важливими є безпечний простір, взаємодопомога та спеціалізовані ініціативи для спільноти.

ЩЕ ОДНИМ СКЛАДНИМ ДОСВІДОМ ДЛЯ БАГАТЬОХ БІЖЕНЦІВ СТАЛИ УМОВИ ПРОЖИВАННЯ В БЕРЛІНСЬКОМУ ЦЕНТРІ ПЕРВИННОГО РОЗМІЩЕННЯ «ТЕГЕЛЬ». ТІЛЬКИ НЕЩОДАВНО НІМЕЦЬКА ВЛАДА ВИРІШИЛА ЗАКРИТИ ЙОГО Й НАДАТИ УКРАЇНЦЯМ ІНШЕ ЖИТЛО.

Ілюстрація:
Анастасія Молдаван

«Там ти розумієш, що твої труси можуть зникнути за ніч, бо хтось просто вкраде їх, поки вони сушаться. Заряджати телефон треба сидючи біля розетки, бо інакше можеш більше не побачити його. Якщо ти квір, доводиться просити окрему кімнату, бо поруч агресивні чоловіки, люди з алкогольною чи наркотичною залежністю. Але, з іншого боку, шойно ти про це скажеш, усі знатимуть, що ти квір — і це окремий ризик. Жити серед пластикових перегородок і не мати навіть шторки, щоби перевдягтися — це теж частина нашого досвіду безпеки в Європі.»

Попри це, спільнота продовжує розвиватися. Kvitne Queer проводить кіно-покази, пікніки, виставки та спільні події з іншими українськими організаціями в Берліні й Дрездені. «Навіть тут є люди, які не готові бачити портрети українських військових, що цілуються. Але ми не здаємося. Показуємо фільми, влаштовуємо виставки, щоб люди бачили: ми теж заслуговуємо на повагу».

«Коли живеш поруч із людьми різних рас, релігій, гендерів — ти розумієш, що всі ми однакові. І коли українці повертаються додому після цього досвіду, вони приносять із собою інше бачення світу». На думку Локі, українське суспільство вже змінюється — і ці зміни незворотні. «Ми вже не ті, що були до війни. Ми вчимося приймати себе й інших. Так, система ще опирається, закон про цивільні партнерства досі не ухвалено. Але над квірами вже не сміються, як двадцять років тому. Українці змінюються — і ті, що тут, і ті, що вдома. Це неможливо зупинити — ми ростемо разом»

Окремим напрямком став проект **Freeze. Flight. Fight. Fawn** («Завмири. Втечи. Борись. Підлаштуйся»), який об'єднує історії українських квір-біженців, військових, людей, що пережили окупацію чи полон. Локі збирає свідчення про досвід війни, втрат, еміграції та пошуку власної ідентичності. За словами Локі, життя за кордоном змінює багатьох українців. Дехто після кількох років у Німеччині повертається додому з новим поглядом на свободу, гідність і права людини.

In der Fremde aufblühen: Wie ukrainische LGBTQ+-Geflüchtete im Ausland leben

Text: Julianna Kokoschko
Fotos aus dem Archiv von Loki von Dorn
Illustrationen: Olena Marchenko

ALS RUSSLAND DIE GROBE INVASION BEGANN, FANDEN HUNDERTTAUSENDE UKRAINER:INNEN SCHUTZ IN DEUTSCHLAND. UNTER IHNEN WAREN AUCH MENSCHEN AUS DER LGBTQ+ COMMUNITY, FÜR DIE DIE ERZWUNGENE MIGRATION ZU EINER DOPPELTEN HERAUSFORDERUNG WURDE: SIE MUSSTEN NICHT NUR EIN NEUES ZUHAUSE FINDEN, SONDERN AUCH IHR RECHT VERTEIDIGEN, MAN SELBST ZU SEIN. UNTER DIESEN BEDINGUNGEN ENTSTAND **KWITNE QUEER** – DIE ERSTE UND BIS-LANG EINZIGE OFFIZIELL REGISTRIERTE UKRAINISCHE LGBTQ+-ORGANISATION IN DEUTSCHLAND. WÄHREND EINER BILDUNGSREISE NACH BERLIN, DIE VOM AUSWÄRTIGEN AMT UND DER ORGANISATION **#WEAREALLUKRAINIANS** UNTERSTÜTZT WURDE, TRAF ICH DEN MITGRÜNDER VON KWITNE QUEER – DIE NICHTBINÄRE TRANSPERSON **LOKI VON DORN**, DIE NACH BEGINN DER RUSSISCHEN VOLLINVASION IN BERLIN SCHUTZ FAND.

Die interviewte Person verwendet die Pronomen he/him. Diese Pronomen verwenden wir im gesamten Interview.

„Die meisten Geflüchteten konnten kein Deutsch, und die Ärzt:innen sprachen nicht immer Englisch. Vor allem aber müssen die Dolmetscher:innen queer-freundlich sein, die spezifische Terminologie kennen und respektvoll mit Transpersonen kommunizieren können. Denn wir haben erlebt, dass viele Menschen traumatische Erfahrungen mit Dolmetscher:innen aus Russland erlebt haben, die nicht nur ihre Identität nicht anerkannten, sondern auch

offen Ukrainophobie zeigten.“

Eines der schmerzhaftesten Themen für ukrainische Geflüchtete in Deutschland bleibt der erzwungene Kontakt zu russischsprachigen Strukturen. Aufgrund des Mangels an ukrainischsprachigen Angeboten werden viele Ukrainer:innen gerade an diese verwiesen. „Es heißt dann: Ihr versteht doch alle Russisch. Aber das ist eine Retraumatisierung. Man darf eine Person, die ihr Zuhause durch russische Bombardierungen verloren hat, nicht dazu zwingen, bei den Menschen aus dem Aggressorstaat Hilfe zu suchen. Deshalb haben wir unsere eigene Community geschaffen – eine ukrainische, sichere Gemeinschaft, in der man Ukrainisch sprechen und gehört werden kann.“

Vor dem großen Krieg lebte Loki in Dnipro, arbeitete als Journalist und engagierte sich in kreativen und sozialen Initiativen. Gemeinsam mit Freunden entwickelte er Musikprojekte und organisierte Vorträge, Filmvorführungen sowie Benefizveranstaltungen. Auch die Tierschutzbewegung war ein wichtiger Teil seines Lebens. „Ich würde mich gerne weiterhin damit beschäftigen, aber momentan fließen meine gesamte Zeit und Kraft in den Aufbau und die Stabilisierung meines eigenen Lebens“, erzählt Loki. „Denn wem kann ich helfen, wenn mir selbst der Halt fehlt? Ich unterstütze die ukrainischen Tierschützer:innen jedoch weiterhin und träume davon, dass unsere Gesellschaft eines Tages das gleiche Verantwortungsbewusstsein gegenüber Tieren erreicht wie die deutsche.“

In Berlin begann Loki, kulturelle Veranstaltungen zu organisieren, und studiert gleichzeitig im Fernstudium an einer Universität in Charkiw. Hier entstand auch die Idee zur Gründung von Kvitne Queer – einer ukrainischen Queer-Community, die zu einem sicheren Ort für Geflüchtete geworden ist.

Offiziell wurde die Organisation im Jahr 2024 registriert. Ihr erstes Projekt war die Initiative „Dein freundlicher Dolmetscher“, die gemeinsam mit der feministischen Organisation „Insha“ aus Cherson ins Leben gerufen wurde.

Trotz begrenzter Finanzierung organisiert Kvitne Queer bereits Workshops, Sprachclubs, psychologische Selbsthilfegruppen und kreative Veranstaltungen. Für viele ukrainische queere Geflüchtete ist die Organisation zu einem Ort geworden, an dem sie sich einfach zugehörig fühlen können. Doch der Weg dorthin war nicht einfach. Gerade in den ersten Jahren nach der Gründung wurde das Team immer wieder mit Situationen konfrontiert, in denen queere Geflüchtete in bestehenden Unterstützungsstrukturen nicht die Hilfe erhielten, die sie dringend benötigten. Diese Erfahrungen machten deutlich, wie groß der Bedarf an geschützten Räumen und spezialisierter Beratung ist.

Eine weitere schwierige Erfahrung für viele Geflüchtete waren die Lebensbedingungen im Ankunftscenter „Tegel“ auf dem Gelände des Berliner Flughafens. Erst vor Kurzem beschlossen die deutschen Behörden, die Einrichtung zu schließen und den Ukrainer:innen und andere Unterkünfte zur Verfügung zu stellen. „Dort wird dir bewusst, dass deine Unterwäsche über Nacht verschwinden kann, weil sie jemand einfach stiehlt, während sie zum Trocknen hängt. Um das Handy aufzuladen, musst du neben der Steckdose sitzen, weil du es sonst möglicherweise nie wieder siehst. Wenn du queer bist, musst du um ein separates Zimmer bitten, weil sich in deiner Nähe aggressive Männer oder Menschen mit Alkohol- oder Drogenabhängigkeit befinden. Sobald du das jedoch ansprichst, wissen alle, dass du queer bist – und das stellt ein zusätzliches Risiko dar. Zwischen Plastiktrennwänden zu leben und nicht einmal einen Vorhang zu haben, hinter dem man sich umziehen kann, gehört ebenfalls zu unseren Erfahrungen von Sicherheit in Europa.“

Trotz allem entwickelt sich die Community weiter. Kvitne Queer organisiert Filmvorführungen,

„WIR SIND NICHT MEHR DIESELBEN WIE VOR DEM KRIEG. WIR LERNEN, UNS SELBST UND ANDERE ANZUNEHMEN. JA, DAS SYSTEM LEISTET NOCH WIDERSTAND, UND DAS GESETZ ÜBER EINGETRAGENE LEBENS-PARTNERSCHAFTEN WURDE NOCH IMMER NICHT VERABSCHIEDET. ABER ÜBER QUEERE MENSCHEN WIRD NICHT MEHR SO GE-LACHT WIE VOR ZWANZIG JAHREN. WIR WACHSEN GEMEINSAM“ ■

Picknicks, Ausstellungen sowie gemeinsame Veranstaltungen mit anderen ukrainischen Organisationen in Berlin und Dresden. „Auch hier gibt es Menschen, die nicht bereit sind, Porträts von ukrainischen Soldaten zu sehen, die sich küssen. Aber wir geben nicht auf. Wir zeigen Filme und organisieren Ausstellungen, damit die Menschen erkennen: Auch wir verdienen Respekt.“

Ein eigener Schwerpunkt ist das Projekt *Freeze Flight. Fight. Fawn*, das die Geschichten ukrainischer queerer Geflüchteter, Soldat:innen sowie von Menschen zusammenführt, die Besatzung oder Gefangenschaft überlebt haben. Loki sammelt Berichte über Erfahrungen mit Krieg, Verlust, Migration und der Suche nach der eigenen Identität.

Ihm zufolge verändert das Leben im Ausland viele Ukrainer:innen. Manche kehren nach einigen Jahren in Deutschland mit einem neuen Verständnis von Freiheit, Würde und Menschenrechten nach Hause zurück. „Wenn man mit Personen unterschiedlicher Hautfarben, Religionen und Geschlechter zusammenlebt, versteht man, dass wir alle gleich sind. Und wenn Ukrainer:innen nach dieser Erfahrung nach Hause zurückkehren, bringen sie eine andere Sicht auf die Welt mit.“ Nach Lokis Ansicht verändert sich die ukrainische Gesellschaft bereits – und diese Veränderungen sind unumkehrbar.

Текст та фото: Олена Руднєва

«Плекайте мову, як парость виноградної лози» - українська спілка в місті віноградарів.

Одного разу, гуляючи Капельбергом, я пригадала ці слова Максима Рильського і подумала, що вони чудово пасують як гасло для нашої громадської організації. Хоч іноді відчуваю себе героїнею іншого прислів'я – «Укинути вбрід, та й нехай іде». Чому так? Я розповім. Після вимушеного переїзду на початку 2022 року всім був необхідний час на адаптацію. Але вже восени українки Фельбаха почали гуртуватися й навіть підготували двомовну музичну виставу про українське Різдво. Нам знадобилося трохи більше року, щоб знайти мету й розробити план, і вже на початку 2024 року ми, семеро жінок, започаткували громадську організацію. Без досвіду, без знань, без фінансування, але з вогнем в очах.

Цьогоріч **Ukrainischer Kultur- und Bildungsverein in Stadt Fellbach e.V.** відсвяткувала два роки та має за плечима вже десятки успішних проєктів. Організація має на меті підтримку української мови, а разом і з нею культури, літератури та історії серед українців регіону та просування відомостей про Україну серед місцевого не-україномовного населення.

Хтось може сказати, що наші проєкти занадто маленькі для відчутного впливу, але ми так не думаємо.

На початку цього року наша **«Не-зовсім-суботня школа»** – найбільший проєкт ГО за кількістю учасників, розміром аудиторії та довгостроковим впливом – успішно пройшла верифікацію МОН України. Як верифікований освітній осередок ми продовжуємо співпрацювати з міністерством і виставляємо учням оцінки за українознавчий компонент.

Щотижня 14 учителів проводять 21 годину занять для близько 70 учнів віком від 4 до 18 років у Фельбасі, Бад-Канштаті та Фоєрбасі. Нам неймовірно пощастило з командою – кожен учитель унікальний по-своєму й уміє зацікавити дітей своїми уроками. Формуючи розклад, ми намагаємося дати дітям можливість відвідувати школу якомога частіше, адже що більше дитина спілкується українською, то вищі її шанси вільно нею володіти.

Доєднуйтеся
до нашої спільноти
в INSTAGRAM

Ми викладаємо не лише українську мову та історію України. Вважаємо, що дуже важливо підтримувати українських дітей в адаптації та закріплювати за ними репутацію гарних учнів у німецьких школах. Тому в розкладі є також математика, німецька мова, малювання й театральне мистецтво. Обов'язково українською.

Крім школи, маємо й інші проєкти для дітей. Друге літо проводимо **читацький марафон**, що заохочує дітей читати українською. Нещодавно відбувся **двотижневий табір**, де діти програмували ігри, розгадували математичні загадки, робили цікаві дослідження, ходили на екскурсії, дізнавалися про українське мистецтво та отримували незабутні враження.

Організація працює також із молоддю. У 2025 році ми організували зустріч із відомою українською диригенткою **Оксаною Линів** і говорили, зокрема, про виклики та складнощі професійної адаптації за кордоном. З початку цього року за підтримки Bürgerstiftung Stuttgart працює **дебатний клуб**. Ще один проєкт, ініційований і реалізований молоддю самостійно, – щомісячний **клуб настільних ігор**.

Двічі на рік організація пропонує **двомовну шкільну практику** на тему «Проєктний менеджмент у громадській організації». За тиждень практиканти знайомляться із законодавчою базою, опановують основи проєктного менеджменту, а на завершення розробляють власний проєкт. Ідеї нашого останнього практиканта одразу взяли в реалізацію – тепер наші учні щотижня тренуються грати у футбол.

Намагаємося не забувати й про дорослих. «Коли створюєш діаспорний проєкт, важливо охопити всі вікові групи» – думка, яку я прочитала в книзі Є. Лакінського «Канада. Від персикових садів до Полярного кола». Наш найкрутіший

проєкт для дорослих – гра **«Хвилина на роздуми»**. Команда проєкту готує авторські питання на різноманітні теми, ми приносимо смаколики й гарний настрій – і раз на три місяці тепле та цікаве спілкування серед своїх забезпечене.

Друга частина нашої діяльності – розповідати про Україну, насамперед тим, хто не дуже хоче слухати. Спочатку ми заохочували своїх дітей робити в школі презентації про Україну та допомагали їм із літературою. До речі, маємо вже доволі велику бібліотеку. Потім спробували зайти з іншого боку – провели проєкт **Ukr Kunst & Wein**, де розповідали про творчість Марії Примаченко. Минулого року наша організація взяла участь у щорічному осінньому святі – ми пройшли ходою у вишиванках з українськими прапорами та під українські пісні.

Найкарколомнішим проєктом у цій серії стала кооперація з фельбаською гімназією. Ми змогли переконати керівництво школи познайомити учнів з історією України та запросити з лекцією професорку історії **Франциску Девіс** – німецьку вчену, відому своєю проукраїнською позицією.

Наприкінці червня готуємо ще один цікавий проєкт – **вуличну лялькову виставу на історичну тему німецькою мовою**. До її реалізації – написання сценарію та музики, підготовки декорацій, розробки програмок, акторської роботи й музичного супроводу – залучено половину учнів нашої школи. Мета проєкту – показати випадковим перехожим, що вже в XI столітті Україна була важливою європейською державою та частиною європейської історії.

Досвід потрохи додається, але фінансування все ще не вистачає, хоч це і не зупиняє потік ідей і бажання розпочинати нові проєкти, про які ви можете прочитати в інстаграмі та на нашому сайті. Доєднуйтеся до нашої спільноти, приводьте дітей до школи й таборів, приходьте на ігри та вистави! ■

Text und Fotos: Olena Rudnieva

„Pflegt die Sprache wie einen jungen Rebstock“

der ukrainische Verein in der Stadt der Winzer

Eines Tages, als ich über den Kappelberg spazierte, erinnerte ich mich an diese Worte von Maksym Rylskyj (*Ahn. der Red.: einem der bedeutendsten ukrainischen Dichter des 20. Jahrhunderts*) und dachte, dass sie hervorragend als Motto für unseren Verein passen würden. Obwohl ich mich manchmal eher wie die Heldin eines anderen Sprichworts fühle – Augen zu und durch. Warum das so ist? Ich erzähle es euch.

Nach der Flucht Anfang 2022 brauchten wir alle zunächst Zeit, um anzukommen und uns an das neue Leben anzupassen. Doch bereits im Herbst begannen sich die Ukrainerinnen in Fellbach zu organisieren und bereiteten sogar eine zweisprachige musikalische Aufführung über das ukrainische Weihnachtsfest vor. Wir brauchten etwas mehr als ein Jahr, um unser Ziel zu finden und einen Plan zu entwickeln, und Anfang 2024 gründeten wir – sieben Frauen – unseren gemeinsamen Verein. Ohne Erfahrung, ohne Wissen, ohne Finanzierung, aber mit Feuer in den Augen.

In diesem Jahr feierte der **Ukrainische Kultur- und Bildungsverein Stadt Fellbach e.V.** sein zweijähriges Bestehen und kann bereits auf Dutzende erfolgreicher Projekte zurückblicken. Unser Ziel ist es, die ukrainische Sprache und damit auch die ukrainische Kultur, Literatur und Geschichte unter den Ukrainer:innen

der Region zu fördern sowie Wissen über die Ukraine in der lokalen, nicht ukrainischsprachigen Bevölkerung zu verbreiten. Manche mögen sagen, unsere Projekte seien zu klein, um einen spürbaren Einfluss zu haben – wir sehen das anders.

Anfang dieses Jahres wurde unsere **„Nicht-ganz-Samstagsschule“** – das größte Projekt des Vereins hinsichtlich Teilnehmerzahl, Reichweite und langfristiger Wirkung – erfolgreich vom Bildungsministerium der Ukraine verifiziert. Als anerkannter Bildungsstandort arbeiten wir weiterhin mit dem Ministerium zusammen und vergeben Noten für den ukrainischen Bildungsanteil. Jede Woche geben 14 Lehrkräfte 21 Unterrichtsstunden für etwa 70 Schülerinnen und Schüler im Alter von vier bis achtzehn Jahren in Fellbach, Bad Cannstatt und Feuerbach. Wir haben großes Glück mit unserem Team – jede Lehrkraft ist auf ihre Weise einzigartig und versteht es, Kinder für ihr Fach zu begeistern. Bei der Gestaltung des Stundenplans versuchen wir, den Kindern viele Möglichkeiten zu geben, unsere Schule zu besuchen, denn je häufiger ein Kind Ukrainisch spricht, desto größer sind seine Chancen, die Sprache fließend zu beherrschen. Wir unterrichten nicht nur Ukrainisch und ukrainische Geschichte. Wir halten es für sehr wichtig, ukrainische Kinder bei ihrer Integration zu unterstützen. Deshalb gehören

auch Mathematik, Deutsch, Kunst und Theater zum Stundenplan. Selbstverständlich auf Ukrainisch.

Neben der Schule haben wir weitere Projekte für Kinder. Bereits den zweiten Sommer in Folge veranstalten wir einen **Lesemarathon**, der Kinder zum Lesen auf Ukrainisch motiviert. Vor Kurzem fand außerdem **ein zweiwöchiges Camp** statt, in dem die Kinder Spiele programmierten, mathematische Rätsel lösten, spannende Experimente durchführten, Ausflüge machten, ukrainische Kunst kennenlernten und unvergessliche Eindrücke sammelten.

Der Verein arbeitet auch mit Jugendlichen. Im Jahr 2025 organisierten wir ein Treffen mit der bekannten ukrainischen Dirigentin **Oksana Lyniv** und sprachen unter anderem über die Herausforderungen der beruflichen Integration im Ausland. Seit Anfang dieses Jahres gibt es mit Unterstützung der Bürgerstiftung Stuttgart einen **Debattierclub**. Ein weiteres Projekt, das von Jugendlichen selbst initiiert und umgesetzt wird, ist ein monatlicher **Brettspielclub**.

Zweimal im Jahr bietet der Verein ein **zweisprachiges Schulpraktikum** zum Thema „Projektmanagement in einer gemeinnützigen Organisation“ an. Innerhalb einer Woche lernen die Praktikant:innen die rechtlichen Grundlagen kennen, erwerben Basiswissen im Projektmanagement und entwickeln zum Abschluss ein eigenes Projekt. Die Idee unseres letzten Praktikanten wurde sofort umgesetzt – nun trainieren unsere Schülerinnen und Schüler jede Woche Fußball.

Wir versuchen auch, die Erwachsenen nicht zu vergessen. Unser schönstes Projekt für Erwachsene ist das Spiel **„Eine Minute zum Nachdenken“**. Das Projektteam bereitet eigene Fragen zu verschiedenen Themen vor, wir bringen Leckereien und gute Laune mit – und alle drei Monate ist ein herzliches und spannendes Beisammensein garantiert.

Der zweite Teil unserer Arbeit besteht darin, über die Ukraine zu erzählen – vor allem jenen, die eigentlich gar nicht zuhören wollen. Zunächst ermutigten wir unsere Kinder, in ihren Schulen Präsentationen

über die Ukraine zu halten, und halfen ihnen mit Literatur. Mittlerweile verfügen wir übrigens über eine recht große Bibliothek.

Dann versuchten wir es von einer anderen Seite und führten das Projekt **Ukr Kunst & Wein** durch, in dem wir über das Werk von Marija Prymatschenko berichteten. Im vergangenen Jahr nahm unser Verein am traditionellen Fellbacher Herbstumzug teil – wir liefen in Wyschywankas, mit ukrainischen Fahnen und zu ukrainischen Liedern durch die Stadt.

Das spektakulärste Projekt dieser Reihe war die Zusammenarbeit mit einem Fellbacher Gymnasium. Wir konnten die Schulleitung davon überzeugen, die Schülerinnen und Schüler mit der Geschichte der Ukraine vertraut zu machen, und luden die Historikerin **Prof. Dr. Franziska Davies** ein, einen Vortrag zu diesem Thema zu halten.

Ende Juni bereiten wir ein weiteres spannendes Projekt vor – ein **Straßentheater mit Puppen** zu einem historischen Thema in deutscher Sprache. An seiner Umsetzung – vom Schreiben des Drehbuchs und der Musik über die Gestaltung der Kulissen und Programmhefte bis hin zu Schauspiel und musikalischer Begleitung – ist die Hälfte unserer Schülerinnen und Schüler beteiligt. Ziel des Projekts ist es, zufälligen Passantinnen und Passanten zu zeigen, dass die Ukraine bereits im 11. Jahrhundert ein bedeutender europäischer Staat und Teil der europäischen Geschichte war.

Nach und nach sammeln wir Erfahrung, doch die Finanzierung reicht noch immer nicht aus. Das hält uns jedoch nicht davon ab, neue Ideen zu entwickeln und weitere Projekte zu starten. Mehr darüber findet ihr auf Instagram und auf unserer Website. Schließt euch unserer Gemeinschaft an, bringt eure Kinder in unsere Schule und in unsere Feriencamps und besucht unsere Spiele und Aufführungen! ■

EASY NEWSTIME X UKRAINE — ЖУРНАЛІСТИКА, ЯКА ОБ'ЄДНУЄ ЛЮДЕЙ

Текст: Франціска Хайлер | Переклад з німецької: Ксенія Фукс

Що означає війна, коли бачиш її не в новинах, а на власні очі? Саме з цього запитання у січні 2026 року розпочалася наша подорож до України. Разом із Маркусом Плоппою та Мішелем Швайцером із компанії Kriesten Garten з міста Леонберг я вирушила до прифронтових районів біля Миколаєва. Результатом стала наша репортажна робота «Україна поза заголовками – Подорож країною у стані війни».

easy newstime було засновано у квітні 2023 року. Наша мета — допомогти людям із міграційним та біженським досвідом краще розуміти новини з політики, економіки та суспільного життя зрозумілою німецькою мовою. Багато мігрантів хочуть зрозуміти, як функціонує Німеччина — у політичному, суспільному та культурному сенсі. Водночас завдяки нашим відео вони краще вивчають німецьку мову, адже можуть дивитися, слухати й читати матеріали одночасно.

Особливість easy newstime полягає в особистій співпраці з біженцями. Разом із учасниками Café BlaBlas у Gebrüder-Schmid-Zentrum у Штутгарті ми розповідаємо історії з повсякденного життя, говоримо про труднощі та даємо голос людям, яких часто не помічають. З невеликого проєкту виросла велика спільнота: сьогодні easy newstime має понад 200 000 підписників у соціальних мережах, а кількість переглядів сягає одного мільйона на місяць.

Подорож до України стала для нас чимось більшим, ніж просто журналістським дослідженням. Ми хотіли не лише розповідати, а й слухати, допомагати та розуміти. Разом із **Kolping Ukraine** ми доставили гуманітарну допомогу до сіл поблизу фронту. Там ми зустріли сім'ї, військових, поліцейських і внутрішньо переміщених осіб, які вже роками живуть із наслідками війни.

Ми бачили зруйновані будівлі, заміновані поля та переповнені лікарні. І водночас зустрічали людей, які попри все не втрачають надії. Особливо зворушливими були розмови з волонтерами на місцях. Багато з них працюють без перепочинку вже роками — часто у складних умовах, під час відключень електроенергії, повітряних тривог і великого виснаження. Тому наш репортаж — не про політичні заголовки, а про людей.

Про втрати й мужність, солідарність і людяність. Про те, що насправді означає війна, коли вона перестає бути абстрактним поняттям.

Ця подорож змінила наш погляд на журналістику. Вона показала нам, наскільки важливо уважно придивлятися й розповідати історії не лише з дистанції. Особливо для людей, які пережили втечу або війну, такі зустрічі мають велике значення. Багато наших глядачів самі знають, що означає залишити рідний дім або жити в невизначеності.

Особлива подяка Маркусу Плоппі з Kriesten Garten, а також Василю Савці з Kolping Ukraine, які зробили цю подорож можливою.

Зрештою залишається головне усвідомлення: **людяність народжується там, де люди слухають одне одного і підтримують одне одного** ■

EASY NEWSTIME X UKRAINE: JOURNALISMUS, DER MENSCHEN VERBINDET

Text: Franziska Heiler

Was bedeutet Krieg, wenn man ihn nicht nur aus den Nachrichten kennt, sondern plötzlich selbst vor Ort erlebt? Mit dieser Frage begann im Januar 2026 unsere Reise in die Ukraine. Gemeinsam mit Markus Ploppa und Michel Schweizer von Kriesten Garten aus Leonberg reiste ich für easy newstime von Tscherniwzi bis in die Frontnähe bei Mykolajiw. Entstanden ist daraus unsere Reportage „Ukraine jenseits der Schlagzeilen – Eine Reise in ein Land im Krieg“.

easy newstime wurde im April 2023 gegründet. Unser Ziel ist es, Menschen mit Migrations- und Fluchterfahrung Nachrichten aus Politik, Wirtschaft und Gesellschaft in verständlichem Deutsch näherzubringen. Viele Migrant:innen möchten verstehen, wie Deutschland funktioniert – politisch, gesellschaftlich und kulturell. Gleichzeitig lernen sie durch unsere Videos die deutsche Sprache besser kennen, weil sie Inhalte sehen, hören und mitlesen können.

Was easy newstime besonders macht, ist die persönliche Zusammenarbeit mit Geflüchteten. Gemeinsam mit den Teilnehmer:innen des Café BlaBlas im Gebrüder-Schmid-Zentrums in Stuttgart erzählen wir Geschichten aus ihrem Alltag, sprechen über Herausforderungen und geben Menschen eine Stimme, die sonst oft übersehen werden. Aus einem kleinen Projekt ist inzwischen eine große Community geworden: Heute folgen easy newstime über 200.000 Menschen auf Social Media, mit bis zu einer Million Aufrufen pro Monat.

Die Reise in die Ukraine war für uns mehr als eine journalistische Recherche. Wir wollten nicht nur berichten, sondern zuhören, helfen und verstehen. Gemeinsam mit Kolping Ukraine brachten wir Hilfsgüter in Dörfer nahe der Front. Dort trafen wir Familien, Soldaten, Polizisten und Binnenflüchtlinge, die seit Jahren mit den Folgen des Krieges leben.

Wir sahen zerstörte Gebäude, verminten Felder und überfüllte Krankenhäuser. Gleichzeitig begegneten wir Menschen, die trotz allem Hoffnung bewahren. Besonders bewegend waren die Gespräche mit Helfer:innen vor Ort. Viele arbeiten seit Jahren ohne Pause weiter – oft unter schwierigen Bedingungen, mit Stromausfällen, Luftalarm und großer Erschöpfung.

Unsere Reportage erzählt deshalb keine politischen Schlagzeilen. Sie erzählt von Menschen. Von Verlust und Mut. Von Solidarität und Menschlichkeit. Und von der Frage, was Krieg wirklich bedeutet, wenn er kein abstrakter Begriff mehr ist.

Diese Reise hat unseren Blick auf Journalismus verändert. Sie hat uns gezeigt, wie wichtig es ist, genau hinzusehen und Geschichten nicht nur aus der Distanz zu erzählen. Gerade für Menschen mit Flucht- oder Kriegserfahrung sind solche Begegnungen von besonderer Bedeutung. Viele unserer Zuschauer:innen wissen selbst, was es bedeutet, die Heimat verlassen zu müssen oder mit Unsicherheit zu leben.

Ein großer Dank gilt Markus Ploppa von Kriesten Garten sowie Vasyi Savka von Kolping Ukraine, die diese Reise möglich gemacht haben. Denn am Ende bleibt vor allem eine Erkenntnis: Menschlichkeit entsteht dort, wo Menschen einander zuhören und füreinander da sind ■

Чотири хвилини в Арцизі

Чотири хвилини. Саме стільки часу було у Бориса та його колег, щоб дістатися до укриття, перш ніж стався другий удар. Борис — начальник пожежної служби в регіоні навколо Арциза, міста на півдні України в Одеській області. Вже 18 років він працює на цій посаді.

Ще до початку російської агресивної війни це означало бути готовим до виклику цілодобово — сьогодні ж за умов, які важко уявити тим, хто спостерігає за цим ззовні.

Коли ми зустрічаємося з ним, він спокійно розповідає про той виїзд. Про перший удар. Про момент, коли вони намагалися допомогти пораненим — і раптом самі стали ціллю. У них залишилося чотири хвилини, щоб відступити. Достатньо, аби врятувати людей. Але недостатньо, щоб урятувати все обладнання. Один автомобіль довелося залишити, і він зазнав серйозних пошкоджень.

Коли слухаєш його і стежиш за новинами з України, швидко стає зрозуміло: це не винятковий випадок. Це повсякденність.

Саме тут і починається наше партнерство солідарності з Арцизом. Такі партнерства дозволяють містам і громадам безпосередньо співпрацювати з українськими муніципалітетами — поза межами великої політики та максимально близько до реальних потреб на місцях. Вони організовують допомогу, обмінюються знаннями та створюють структури, здатні працювати й у довгостроковій перспективі.

Із 2024 року три міста й громади Ермсталю — Метцинген, Деттінген і Бад-Урах — разом з Арцизом розбудовують таке партнерство. Те, що на перший погляд може здатися звичайною адміністративною співпрацею, насправді має дуже конкретний зміст: йдеться про працюючу інфраструктуру, надійне забезпечення та підтримку тих, хто підтримує повсякденне життя в умовах війни.

Конкретно це означає: кілька пожежних автомобілів із Метцингену та регіону були передані до Арциза разом із навчанням персоналу та технічною підтримкою. Для таких людей, як Борис, це означає не лише краще оснащення — а й можливість узагалі продовжувати свою роботу.

Також були доставлені численні сонячні електро-станції для громадських будівель, які допомогли людям пережити холодну й темну зиму.

Ще однією ініціативою партнерства став проєкт питної води: у місті було встановлено вісім установок очищення води, стратегічно розподілених по різних районах.

Особливість цього партнерства полягає не лише в тому, що саме доставляється. Найважливішим є безпосередній контакт. Розмови на місці, відвідування шкіл і дитячих садків, зустрічі з молоддю, яка попри все прагне будувати своє майбутнє.

Я пам'ятаю Людмилу, директорку дитячого садка, яка під час нашого візиту проводила нас своєю установою. 112 дітей, щоденні повітряні тривоги. Укриття стали частиною повсякденного життя. І все ж діти граються, навчаються, сміються — настільки, наскільки це можливо. Це дивне поєднання нормальності та надзвичайного стану проходить через усе.

І цей контакт із людьми на місцях залишається навіть після завершення поїздки — а разом із ним і відповідальність продовжувати роботу. Саме в цьому проявляється багатогранність такої співпраці: від інфраструктурних проєктів, як-от електро- та водопостачання, через підтримку комунальних служб — пожежної охорони чи господарських служб — аж до

програм обміну між школами, адміністраціями та молодіжними радами. Особливо в часи, коли міжнародна підтримка знову й знову ставиться під сумнів, такі партнерства демонструють, наскільки надійною може бути співпраця на рівні громад. Вони не замінюють державну допомогу — але роблять її більш особистою, безпосередньою, а інколи й швидшою та ефективнішою.

Текст та фото: Ліза Вайгерт
Переклад з німецької: Ксенія Фукс

Ліза Вайгерт — депутатка міської ради Метцингена та районної ради району Ройтлінген. Бере активну участь у міжмуніципальному солідарному партнерстві з містом Арциз і вже неодноразово відвідувала місто особисто.

Vier Minuten in Arzys

Wie eine Solidaritätspartnerschaft zwischen dem Ermstal und der ukrainischen Stadt Arzys konkret wirkt – und warum kommunale Zusammenarbeit im Krieg relevant ist

Vier Minuten.

So viel Zeit hatten Boris und seine Kollegen, um sich in Sicherheit zu bringen, bevor der zweite Einschlag kam.

Boris ist Kreisbrandmeister in der Region um Arzys, einer Stadt im Süden der Ukraine in der Oblast Odesa. Seit 18 Jahren macht er diesen Job. Schon vor Beginn des russischen Angriffskriegs bedeutete das: rund um die Uhr einsatzbereit sein – heute unter Bedingungen, die man sich von außen nur schwer vorstellen kann.

Als wir ihn treffen, erzählt er ruhig von diesem Einsatz. Vom ersten Angriff. Von dem Moment, in dem sie versuchten, Verletzten zu helfen – und plötzlich selbst zum Ziel wurden. Vier Minuten blieben ihnen, um sich zurückzuziehen. Genug, um Menschen zu retten. Nicht genug, um alles zu sichern.

Ein Fahrzeug wurde zurückgelassen und dabei schwer beschädigt. Wenn man ihm zuhört und die Nachrichten aus der Ukraine verfolgt, wird schnell klar: Das ist kein Ausnahmefall. Das ist Alltag.

Und genau hier setzt unsere Solidaritätspartnerschaft mit Arzys an. Kommunale Partnerschaften ermöglichen es Städten und Gemeinden, direkt mit ukrainischen Kommunen zusammenzuarbeiten – jenseits großer politischer Linien und nah an den konkreten Bedarfen vor Ort. Sie organisieren Hilfe, tauschen Wissen aus und schaffen Strukturen, die auch langfristig tragen können.

Seit 2024 haben die drei Städte und Gemeinden Metzingen, Dettingen und Bad Urach im Ermstal gemeinsam mit Arzys eine solche Partnerschaft aufgebaut. Was auf den ersten Blick nach Verwaltung klingt, ist in Wirklichkeit sehr greifbar: Es geht um funktionierende Infrastruktur, verlässliche Versorgung und die Unterstützung derjenigen, die den Alltag unter Kriegsbedingungen aufrechterhalten.

Das bedeutet konkret: Mehrere Feuerwehrfahrzeuge aus Metzingen und der Region wurden nach Arzys überführt, inklusive Einweisung und technischer Unterstützung. Für Menschen wie Boris bedeutet das nicht nur bessere Ausstattung – sondern die Möglichkeit, ihren Einsatz überhaupt fortsetzen zu können.

Geliefert wurden auch zahlreiche Photovoltaikanlagen für öffentliche Gebäuden, die die Menschen durch den kalten und dunklen Winter gebracht haben. Ein weiteres Projekt der Solidaritätspartnerschaft ist ein Trinkwasserprojekt: Acht Wasseraufbereitungsanlagen wurden installiert, strategisch über die Stadt verteilt.

Was diese Partnerschaft besonders macht, ist nicht nur das, was geliefert wird. Es ist der direkte Kontakt. Gespräche vor Ort, Besuche in Schulen und Kindergärten, Treffen mit Jugendlichen, die trotz allem ihre Zukunft gestalten wollen.

Ich erinnere mich an Liudmila, eine Kita-Leiterin, die uns bei unserem Besuch durch ihre Einrichtung geführt hat. 112 Kinder, täglicher Luftalarm. Schutzräume gehören zum Alltag. Und trotzdem wird gespielt, gelernt, gelacht – so gut es eben geht. Diese Gleichzeitigkeit von Normalität und Ausnahmezustand zieht sich durch alles. Und dieser Kontakt zu den Menschen vor Ort bleibt auch nach der Reise – und mit ihm die Ver-

antwortung, weiterzumachen. Genau darin zeigt sich, wie vielfältig diese Zusammenarbeit sein kann: von Infrastrukturprojekten wie der Strom- und Trinkwasserversorgung über die Unterstützung kommunaler Dienste wie Feuerwehr und Bauhof bis hin zu Austauschformaten mit Schulen, Verwaltungen und Jugendgremien.

Gerade in Zeiten, in denen internationale Unterstützung immer wieder infrage gestellt wird, zeigen solche Partnerschaften, wie verlässlich Zusammenarbeit auf kommunaler Ebene sein kann. Sie ersetzen keine staatliche Hilfe – aber sie machen sie persönlicher, direkter und manchmal auch schneller wirksam ■

Text und Fotos: Lisa Weigert

Lisa Weigert ist Stadträtin in Metzingen und Kreisrätin im Landkreis Reutlingen. Sie engagiert sich in der interkommunalen Solidaritätspartnerschaft mit der ukrainischen Stadt Arzys und war bereits mehrfach vor Ort.

Текст та фото: Світлана Балагула

ЖИТТЯ У СПЕКТРІ:

ІНАКШІСТЬ ЯК СУПЕРСИЛА

Я довго думала, як почати цей текст. І зрозуміла, що хочу написати про себе.

У дитинстві я завжди відчувала себе не такою, як усі. Я була дуже активною, але іноді мені хотілося сховатися, щоб відновити внутрішню рівновагу. Попри всю свою мегаактивність, мені ніколи не було погано на самоті. Я знаходила підхід до всіх навколо, якщо хотіла. І в мене немає негативних спогадів з дитинства. Зовсім немає. Ні, не тому, що в моєму дитинстві не було проблем, образ, хвороб чи травм... Мій мозок майже не запам'ятовує негатив. І для мене це такий крутий бонус, пов'язаний з особливостями мого сприйняття світу, що я в захваті!

Я народилася здоровою дівчинкою завдяки кесаревому розтину через поперечне положення плода. Розвивалася нормально, але у віці одного року перестала розмовляти. Думаю, мене щось налякало, але точно не знаю. Сусідки моєї мами сказали, якщо я вже куштувала рибу, то тепер буду німа. Старіші люди вірили, що якщо дитина до року їсть рибу, то перестане розмовляти, бо ж риба — німа. От і вся діагностика. Але треба знати мою маму! Через пів року я почала щось белькотіти, а в два роки мене вже було не зупинити. Я й зараз дуже балакуха.

Читати я навчилася рано. Писати теж. У школу мене взяли без оформлення, бо мені ще не було шести, а я марила навчанням. Випробувальний термін пройшла гідно, і тоді вже прийняли документи. А далі почалися проблеми. Я зрозуміла, що інші бачать текст не так, як я. І навіть можуть його запам'ятовувати. Я ж бачу текст малюнком і не можу вивчити навіть свої вірші напам'ять. Я запам'ятовую малюнок вірша, і якщо мені показати перше слово, то я відтворю перед очима цей малюнок і прочитаю. Також мені було дуже важко зосередитися на довгих текстах. Особливо нудних. Адже книжку «Людина, яка сміється» Гюго я прочитала за ніч. І взагалі багато читала. І малювала. І переставляла літери, за що постійно отримувала погані оцінки. Бо інклюзії в радянських школах не було, а системно впроваджувати інклюзивну освіту та спеціальні освітні програми

для дітей з дислексією в Україні почали лише в останні роки. Значно пізніше я дізналася, що багато моїх шкільних труднощів мають назву. Переставлення літер, особливе сприйняття тексту та складнощі із запам'ятовуванням були пов'язані саме з *дислексією*.

Дислексія — це неврологічна особливість розвитку, яка проявляється труднощами з читанням і розумінням тексту попри нормальний рівень інтелекту. Це інший спосіб обробки інформації, за якого мозку складніше пов'язувати звуки з літерами.

Основні прояви дислексії:

- повільне читання, пропуск або перестановка літер і рядків;
- труднощі з розумінням прочитаного, коли значна частина зусиль витрачається на розшифрування слів.

Дислексія може супроводжуватися *дисграфією* (труднощами з письмом) або *дискалькулією* (труднощами з математикою). Вона не пов'язана з інтелектуальними здібностями. Багато людей із дислексією мають розвинене образне мислення, творчі здібності та досягають успіху в різних сферах. Це спадкова особливість, яка не потребує лікування, але за допомогою спеціальних методик люди можуть успішно адаптуватися до навчання й роботи.

Уже в дорослому віці я також дізналася про це одну особливість своєї нервової системи — *розлад аутистичного спектра (РАС)*.

Розлад аутистичного спектра — це група вроджених нейророзвиткових станів, які впливають на сприйняття світу, комунікацію та взаємодію з іншими людьми. Слово «спектр» означає, що прояви можуть суттєво відрізнятися — від майже непомітних особливостей до станів, які потребують значної підтримки.

Людам із РАС може бути складно розуміти емоції інших, підтримувати зоровий контакт або будувати соціальні зв'язки. Для багатьох важливими є чіткий розпорядок дня, звичне середовище та усталені ритуали. Також може спостерігатися підвищена або знижена чутливість до звуків, світла, запахів чи дотиків і глибоке захоплення окремими темами.

Точні причини РАС досі вивчаються, проте медики сходяться на тому, що це вроджений стан, на який впливають генетичні мутації, хромосомні порушення та спадковість. Ознаки зазвичай стають помітними в ранньому дитинстві, хоча інколи діагноз встановлюють уже дорослим людям, які можуть роками відчувати втому від спілкування, не розуміючи причин своєї реакції. Діагностують РАС виключно психіатри. Хоча вилікувати РАС неможливо, рання терапія, адаптація та психологічна підтримка значно покращують якість життя.

Саме тому такою важливою є інклюзія – процес реального включення всіх людей в активне суспільне життя незалежно від їхніх фізичних, ментальних, культурних чи інших особливостей. Навчання дітей з особливими освітніми потребами у звичайних школах і садочках разом з іншими дітьми, а не в ізольованих інтернатах, дає дуже гарні результати та полегшує необхідну соціальізацію. Головна мета інклюзії – зробити так, щоб кожна людина мала можливість брати участь в освітньому й суспільному житті.

Я попросила прокоментувати тему інклюзії дошкільного педагога, психолога, вчителя початкових класів, яка має практичний досвід взаємодії з дітьми аутичного спектра та іншими нозологіями з 2009 року, – **Коляду Галину Петрівну**. Основою її роботи є побудова довірливих взаємин із дитиною та її батьками.

«Діти аутичного спектра потребують більше уваги та підтримки, а ранній розвиток сприяє цьому. Поки мозок залишається гнучким, природно розвивається нейронна мережа та напрацьовується дієвий практичний досвід взаємодії з навколишнім світом.

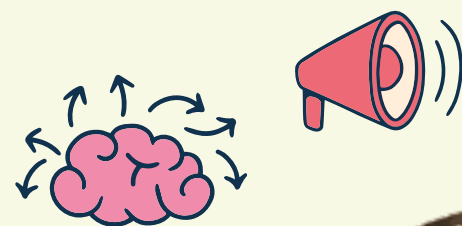
Якщо говорити про сенсорний розвиток, то дитина досліджує сенсорні еталони як суспільно напрацьовані зразки властивостей предметів: еталони кольору, форми, величини, простору, часу, звуку, смаку та запаху. Це відбувається через досвід взаємодії та процес співвіднесення. Саме сенсорний розвиток є основою інтелектуального розвитку дитини та важливим чинником її соціалізації.

Не менш важливим є фізичний розвиток. Оскільки аутизм визнано нейробіологічним порушенням,

пов'язаним з особливостями формування центральної нервової системи, він також впливає на розвиток моторики та сенсомоторної сфери. Якщо вчасно звертати увагу на можливі затримки та порушення фізичного розвитку, відстежувати динаміку загального розвитку та розвитку нервової системи, можна значно покращити стан дитини.

Уже в ранньому віці можна помітити певні особливості розвитку. Мозок починає інакше обробляти інформацію, по-іншому її сприймати та відтворювати. Інколи окремі функції дозрівають дещо пізніше. Є випадки, коли дитина в рік говорила перші слова, вимовляла склади, використовувала іграшки за призначенням, а після року розвиток починав відбуватися інакше. Іноді дитина втрачає певні навички, які вже були сформовані. Таке явище називають регресом розвитку. Дитині може бути складніше сприймати емоційний контакт, засвоювати певні алгоритми взаємодії з іграшками. Через це коло використовуваних іграшок звужується, що призводить до зменшення сюжетно-рольової гри. Дитина дедалі більше зосереджується на найближчому до себе просторі. Надлишок зовнішніх подразників може посилювати тривожність і позбавляти відчуття комфорту. За відсутності необхідної допомоги дитина нерідко обирає більш звичні та передбачувані способи взаємодії з навколишнім світом. Водночас за сприятливих умов розвитку, коли інтелект збережений або успішно розвивається, труднощі дошкільного періоду можуть у подальшому трансформуватися у складний самоаналіз, невпевненість у собі та пошук відповіді на запитання: «Що зі мною не так?»

На завершення хочу сказати: попри спільну назву, кожна людина з РАС унікальна. Ми по-різному бачимо світ, по-різному взаємодіємо з ним і по-різному знаходимо своє місце серед людей. А особисто мені комфортно з моїм способом бачити світ — у світі творчості та добрих людей ■

Text und Fotos: Svitlana Balagula. Aus dem Ukrainischen: Ganna Gerschuni

LEBEN IM SPEKTRUM: ANDERSSEIN ALS SUPERKRAFT

Ich habe lange darüber nachgedacht, wie dieser Text seinen Anfang nehmen soll. Dann wurde mir klar, dass ich über mich selbst schreiben möchte.

Als Kind habe ich mich immer anders gefühlt als alle anderen. Ich war sehr aktiv, aber manchmal wollte ich mich zurückziehen, um mein inneres Gleichgewicht wiederzufinden. Trotz meiner ganzen unbändigen Energie habe ich mich in der Einsamkeit nie unwohl gefühlt. Zu den Menschen um mich herum fand ich einen Draht, wenn ich es wollte. Und ich habe keine negativen Erinnerungen an meine Kindheit. Überhaupt keine. Nein, nicht weil es in meiner Kindheit keine Probleme, Kränkungen, Krankheiten oder Verletzungen gab... Mein Gehirn speichert Negatives so gut wie gar nicht ab. Es ist für mich ein großartiger Bonus, der mit den Besonderheiten meiner Wahrnehmung der Welt zusammenhängt, was mich total begeistert!

Dank eines Kaiserschnitts, aufgrund von Querlage, kam ich als gesundes Mädchen zur Welt. Ich entwickelte mich normal, aber im Alter von einem Jahr habe ich plötzlich aufgehört zu sprechen. Ich glaube, irgendetwas hat mich erschreckt, aber ich weiß es nicht genau. Die Nachbarinnen meiner Mutter sagten, wenn ich schon Fisch gegessen hätte, würde ich nun stumm bleiben. Ältere Menschen glaubten, dass ein Kind, das vor seinem ersten Lebensjahr Fisch isst, aufhört zu sprechen, weil Fisch ja stumm ist. Das war die ganze Diagnose. Aber man muss meine Mutter kennen! Nach einem halben Jahr fing ich an, etwas vor mich hin zu plappern, und mit zwei Jahren war ich nicht mehr zu bremsen. Ich bin auch heute noch sehr gesprächig.

Lesen habe ich früh gelernt. Schreiben auch. In der Schule wurde ich, da ich noch nicht sechs Jahre alt war, nicht offiziell zum Unterricht angemeldet.

Aber ich sehnte mich nach dem Unterricht. Die Probezeit habe ich gut bestanden, und erst dann wurden meine Unterlagen angenommen. Doch dann begannen die Probleme. Ich erkannte, dass andere den Text anders sehen als ich. Und dass sie ihn sich sogar merken können. Ich hingegen sehe den Text als Bild und kann mir nicht einmal meine eigenen Gedichte merken. Ich prägte mir das Bild des Gedichts ein, und wenn man mir das erste Wort zeigt, dann rufe ich dieses Bild vor meinem inneren Auge hervor und lese es. Außerdem fiel es mir sehr schwer, mich auf lange Texte zu konzentrieren. Vor allem auf langweilige. Schließlich habe ich Victor Hugos Buch „Der lachende Mann“ über Nacht gelesen. Und überhaupt: Ich habe viel gelesen. Und gezeichnet. Und Buchstaben vertauscht, wofür ich ständig schlechte Noten bekam. Denn Inklusion gab es in sowjetischen Schulen nicht, und erst im Laufe der letzten Jahre hat man in der Ukraine begonnen, inklusive Bildung und spezielle Bildungsprogramme für Kinder mit Legasthenie systematisch einzuführen. Erst viel später erfuhr ich, dass viele meiner Schwierigkeiten in der Schule einen Namen haben. Das Vertauschen von Buchstaben, die besondere Wahrnehmung von Texten und die Schwierigkeiten beim Auswendiglernen hingen mit Legasthenie zusammen.

Legasthenie oder Dyslexie ist eine neurologische Entwicklungseigenschaft, die sich trotz normaler Intelligenz in Schwierigkeiten beim Lesen und beim Textverständnis äußert. Es handelt sich um eine andere Art der Informationsverarbeitung, bei der es dem Gehirn schwerer fällt, Laute mit Buchstaben zu verknüpfen.

Die wichtigsten Symptome von Legasthenie sind:

- langsames Lesen, Auslassen oder Vertauschen von Buchstaben und Zeilen;
- Schwierigkeiten beim Verstehen des Gelesenen, da ein Großteil der Anstrengung darauf verwendet wird, Wörter zu entschlüsseln.

Legasthenie kann mit *Dysgraphie* (Schreibschwäche) oder *Dyskalkulie* (Rechenschwäche) einhergehen. Sie steht in keinem Zusammenhang mit der intellektuellen Begabung. Viele Menschen mit Legasthenie verfügen über ein ausgeprägtes bildliches Denken, kreative Fähigkeiten und sind in verschiedenen Bereichen erfolgreich. Es handelt sich um eine vererbte Besonderheit, die keiner Behandlung bedarf, aber mit Hilfe spezieller Methoden können sich Betroffene erfolgreich an das Lernen und die Arbeit anpassen.

Erst als Erwachsene erfuhr ich von einer weiteren Besonderheit

meines Nervensystems – einer *Autismus-Spektrum-Störung (ASS)*.

Autismus-Spektrum-Störungen sind eine Gruppe angeborener neurologischer Entwicklungsstörungen, die die Wahrnehmung der Welt, die Kommunikation und die Interaktion mit anderen Menschen beeinflussen. Das Wort „Spektrum“ bedeutet, dass die Ausprägungen sehr unterschiedlich sein können – von fast nicht wahrnehmbaren Besonderheiten bis hin zu Zuständen, die erhebliche Unterstützung erfordern.

Menschen mit ASS kann es schwerfallen, die Emotionen anderer zu verstehen, Augenkontakt zu halten oder soziale Beziehungen aufzubauen. Für viele sind ein klarer Tagesablauf, eine vertraute Umgebung und festgelegte Rituale wichtig. Außerdem kann eine erhöhte oder verminderte Empfindlichkeit gegenüber Geräuschen, Licht, Gerüchen oder Berührungen sowie eine tiefe Faszination für bestimmte Themen beobachtet werden.

Die genauen Ursachen von ASS werden noch erforscht, doch Mediziner sind sich einig, dass es sich um eine angeborene Störung handelt, die durch genetische Mutationen, Chromosomenstörungen und Vererbung beeinflusst wird. Die Anzeichen werden in der Regel in der frühen Kindheit sichtbar, obwohl die Diagnose manchmal erst bei Erwachsenen gestellt wird, die sich jahrelang durch zwischenmenschliche Kontakte erschöpft fühlen, ohne die Gründe für ihre Reaktion zu verstehen. Die Diagnose von ASS wird ausschließlich von Psychiatern gestellt. Obwohl ASS nicht heilbar ist, verbessern eine frühzeitige Therapie, Anpassung und psychologische Unterstützung die Lebensqualität erheblich.

Genau deshalb ist Inklusion so wichtig – der Prozess der tatsächlichen Einbeziehung aller Menschen in das aktive gesellschaftliche Leben, unabhängig von ihren körperlichen, geistigen, kulturellen oder sonstigen Besonderheiten. Die Unterrichtung von Kindern mit sonderpädagogischem Förderbedarf in Regelschulen und Kindergärten gemeinsam mit anderen Kindern und nicht in isolierten Internaten führt zu sehr guten Ergebnissen und erleichtert die notwendige Sozialisierung. Das Hauptziel der Inklusion ist es, dafür zu sorgen, dass jeder Mensch die Möglichkeit hat, am Bildungs- und gesellschaftlichen Leben teilzunehmen.

Ich habe **Galyna Koliada**, eine Vorschulpädagogin, Psychologin und Grundschullehrerin, die seit 2009 praktische Erfahrung im Umgang mit Kindern im Autismus-Spektrum und anderen Diagnosen hat, gebeten, sich zum Thema Inklusion zu äußern. Die Grundlage ihrer Arbeit ist der Aufbau vertrauensvoller Beziehungen zum Kind und seinen Eltern.

„Kinder mit Autismus benötigen mehr Aufmerksamkeit und Unterstützung, und die frühkindliche Förderung trägt dazu bei. Solange das Gehirn noch formbar ist, entwickelt sich das neuronale Netzwerk auf natürliche Weise, und es werden wirksame praktische Erfahrungen im Umgang mit der Umwelt gesammelt.

Was die sensorische Entwicklung betrifft, so erkundet das Kind sensorische Maßstäbe als gesellschaftlich etablierte Vorbilder für die Eigenschaften von Gegenständen: Maßstäbe für Farbe, Form, Größe, Raum, Zeit, Klang, Geschmack und Geruch. Dies geschieht durch Interaktionserfahrungen und den Prozess der Zuordnung. Gerade die sensorische Entwicklung bildet die Grundlage für die intellektuelle Entwicklung des Kindes und ist ein wichtiger Faktor für seine Sozialisierung.

Nicht weniger wichtig ist die körperliche Entwicklung. Da Autismus als neurobiologische Störung anerkannt ist, die mit Besonderheiten der Entwicklung des zentralen Nervensystems zusammenhängt, wirkt er sich auch auf die Entwicklung der Motorik und des sensomotorischen Bereichs aus. Wenn man mögliche Verzögerungen und Störungen der körperlichen Entwicklung rechtzeitig beachtet und die Dynamik der allgemeinen Entwicklung sowie der Entwicklung des Nervensystems verfolgt, kann der Zustand des Kindes deutlich verbessert werden.

Bereits in jungen Jahren lassen sich bestimmte Besonderheiten in der Entwicklung feststellen. Das Gehirn beginnt, Informationen anders zu verarbeiten, anders wahrzunehmen und wiederzugeben. Manchmal reifen einzelne Funktionen etwas später heran. Es gibt Fälle, in denen ein Kind im ersten Lebensjahr erste Wörter sprach, Silben aussprach und Spielzeug bestimmungsgemäß benutzte, während sich die Entwicklung nach dem ersten Lebensjahr anders fortsetzte. Manchmal verliert das Kind bestimmte Fähigkeiten, die bereits ausgebildet waren. Dieses Phänomen wird als Entwicklungsrückschritt bezeichnet. Dem Kind kann es schwerer fallen, emotionalen Kontakt aufzunehmen und bestimmte Interaktionsmuster mit Spielzeug zu erlernen. Dadurch verengt sich der Kreis der verwendeten Spielzeuge, was zu einer Verringerung des Rollenspiels führt. Das Kind konzentriert sich zunehmend auf den ihm unmittelbaren Raum. Ein Übermaß an äußeren Reizen kann die Angst verstärken und das Gefühl der Geborgenheit beeinträchtigen. Mangels der notwendigen Unterstützung wählt das Kind oft vertrautere und vorhersehbare Wege der Interaktion mit der Umwelt. Gleichzeitig können sich unter günstigen Entwicklungsbedingungen, wenn die intellektuellen Fähigkeiten erhalten bleiben oder sich erfolgreich entwickeln, die Schwierigkeiten der Vorschulzeit später in komplexe Selbstreflexion, Selbstzweifel und die Suche nach einer Antwort auf die Frage verwandeln: „Was stimmt mit mir nicht?“

Eines möchte ich noch sagen, trotz der gemeinsamen Bezeichnung ist jeder Mensch mit einer Autismus-Spektrum-Störung einzigartig. Wir sehen die Welt auf unterschiedliche Weise, interagieren unterschiedlich mit ihr und finden auf unterschiedliche Weise unseren Platz unter den Menschen. Und ich persönlich fühle mich wohl mit meiner Art, die Welt zu sehen – in einer Welt voller Kreativität und guter Menschen ■

Текст: Слава Соловйова Фото: Марко Вол

DRAG ЯК ІНША ВЕРСІЯ СЕБЕ

З нашим наступним героєм Марком ми зустрічаємося в одному з барів у центрі Штутгарта. Сьогодні він без макіяжу, перуки та підборів — уперше бачимо його не в образі. Маркові 23 роки, майже двадцять із них він живе в Німеччині. Народився у Запоріжжі, вивчає економіку і паралельно працює: вдень — на виробництві промислових

маркувань, а вечорами виходить на сцену в образі *дрег-королеви Злати*.

Насправді слово «дрег» походить від англійського *drag* —

«*dressed as girl*», а саме явище бере початок ще з часів, коли жінкам було заборонено грати в театрі, тому актори-чоловіки перевдягалися в жінок. І це, власне, базове значення дрегу. Попри поширений стереотип, цим займаються не тільки геї — ним можуть займатися всі, зокрема й жінки.

Конкретно для Марка це про сценічний образ і творче самовираження: „Я десять років займався бальними танцями, дуже любив сцену, але потім перестав танцювати й відчув, що мені бракує творчості. Ще у школі я побачив шоу *RuPaul's Drag Race* і зрозумів, що мене це захоплює. Мені завжди подобалися сценічні костюми, макіяж, зачіски. Я подумав: так можуть виглядати не лише жінки. Уперше я спробував дрег на Геловін 2022 року завдяки своїй *дрег-мамі*. Ми пішли на вечірку, і мені надзвичайно сподобалося.”

Спочатку в Марка довго не було сценічного псевдоніма, але завжди було розуміння, що це має бути українське ім'я: „Коли я готувався до участі у *Newcomers' Show* в місті Еслінген, мені потрібно було обов'язково мати творче ім'я. Так я придумав Злату. Вона — це Марко, але більш розкутий і сміливий. Через Злату я можу дозволити собі більше гострих жартів і прямоти. Люди сприймають це інакше — не як образу, а як дурощі. І саме тут для Марка починається те, що він називає різницею між „бути собою” і „бути видимим собою”.

„Злата — це, по суті, теж я. Просто більш смілива версія. Це не окрема людина і не маска, яку я вдягаю, щоб сховатися. Навпаки — це спосіб дозволити собі те, що в повсякденному житті я не завжди собі дозволяю. У житті я спокійніший. А на сцені я можу бути різким, смішним, гучним”, — пояснює він.

Дрег для нього не про перевдягання, а про сценічну присутність і контроль над тим, як тебе читає публіка. У цьому просторі він одночасно і автор, і персонаж: „Я не витрачаю три-чотири години макіяжу просто, щоб піти в бар. Це завжди виступ. Завжди подія. У цьому є структура, майже як у роботі. А поза сценою — я просто Марко”.

І саме тут з'являється питання, яке проходить крізь усю розмову: як суспільство реагує на видимість того, що не вкладається в звичні ролі.

Марко каже, що найсильніше це відчувається не у формі прямої агресії, а у дрібних соціальних реакціях — поглядах, дистанції, зміні поведінки людей: „Є різниця між тим, коли тебе приймають, і тим, коли тебе просто терплять. Це дуже відчувається. І ти швидко вчишся це читувати”.

У Німеччині, де він живе з дитинства, простір для квір-видимості більший, але не автоматичний. Марко свідомо обирає, де і як бути публічним: „Ми з хлопцем, наприклад, не завжди можемо дозволити собі йти за руку ввечері. Це залежить від місця. Я завжди думаю про безпеку, навіть якщо особисто зі мною ніколи нічого не траплялося. Звісно я слідкую за новинами, і зростання підтримки АФД мене тривожить. І кожного разу, коли я чую про організовані напади на популярні серед геїв місця у Штутгарті, звісно на мене це впливає.”

Для Марка важливо також те, що Злата існує

українській групі — і це для нього принципово: „Зазвичай дрег-королеви йдуть у колоні *AIDS Hilfe*. Але коли побачив, що на *CSD* є окрема

не лише як сценічний образ, а як частина української присутності в німецькому квір просторі. Він бере участь у *CSD* у Штутгарті в

українська група, Злата знайшла своє місце, її образ довершився. Мені важливо, щоб ЛГБТК+ спільнота міста бачила й приймала українських квірів. Мені важливо, щоб новоприбулі українські біженці-квіри бачили, що тут вони можуть почуватися вільно і проявлятися, знаходити своїх. Щоб люди бачили: ми є, ми різні, і ми теж частина цієї спільноти. І щоб ті, хто щойно приїхав і боїться, знали, що вони не одні”

Text: Slava Soloviova Foto: Marko Vol

DRAG ALS ALTER EGO

Unseren nächsten Gesprächspartner, Marko, treffen wir in einer Bar im Zentrum von Stuttgart. Heute trägt er weder Make-up noch Perücke oder High Heels – zum ersten Mal sehen wir ihn nicht als seine Drag-Persona. Marko ist 23 Jahre alt und lebt seit fast zwanzig Jahren in Deutschland. Er wurde in Saporischschja geboren, studiert Wirtschaft und arbeitet bereits: tagsüber in einer Firma für industrielle Kennzeichnungssysteme, abends steht er als Drag Queen Zlata auf der Bühne.

Das Wort „Drag“ stammt ursprünglich vom englischen „dressed as girl“, und die Tradition reicht bis in die Zeit zurück, als Frauen nicht auf der Bühne auftreten durften und Männer ihre Rollen übernahmen.

Entgegen einem weit verbreiteten Klischee ist Drag keineswegs nur etwas für schwule Männer – Men-

schen aller Geschlechter können Drag machen.

Für Marko bedeutet Drag vor allem Bühne und kreativen Ausdruck:

„Ich habe zehn Jahre lang Turniertanz gemacht und das Parkett immer geliebt. Als ich mit dem Tanzen aufhörte, fehlte mir etwas Kreatives.“

In der Schule sah ich zum ersten Mal RuPaul's Drag Race und war sofort fasziniert. Ich mochte schon immer Kostüme, Make-up und Frisuren. Da dachte ich: So können nicht nur Frauen aussehen. Zum ersten Mal habe ich Drag an Halloween 2022 ausprobiert – dank meiner *Drag-Mutter*. Wir gingen auf eine Party und ich war sofort begeistert.“

Lange hatte Marko keinen Künstlernamen, wusste aber von Anfang an, dass es ein ukrainischer Name werden soll: „Für meine Teilnahme an der Newcomers' Show in Esslingen brauchte ich unbedingt einen Namen. So entstand *Zlata*. Sie ist Marko – nur freier und mutiger. Durch Zlata kann ich direkter sein und schärfere Witze machen. Die Menschen nehmen das anders wahr – nicht als Beleidigung, sondern als Spiel.“ An diesem Punkt beginnt für Marko der Unterschied zwischen „man selbst sein“ und „als man selbst sichtbar sein“.

„Zlata bin im Grunde auch ich. Nur die mutigere Version. Sie ist keine andere Person und keine Maske, hinter der ich mich verstecke. Im Gegenteil: Sie erlaubt mir Dinge, die ich mir im Alltag nicht immer erlaube. Im Leben bin ich ruhiger. Auf der Bühne kann ich lauter, witzig und provokant sein.“

Für ihn geht es beim Drag nicht um Verkleidung, sondern um Bühnenpräsenz und darum, wie das Publikum ihn wahrnimmt. In diesem Raum ist er gleichzeitig Autor und Figur. „Ich verbringe nicht drei oder vier Stunden mit Make-up, nur um in eine Bar zu gehen. Es ist immer ein Auftritt, immer ein Ereignis. Es hat eine Struktur, fast wie ein Beruf. Abseits der Bühne bin ich einfach Marko.“

Die Grenze zwischen „Marko“ und „Zlata“ ist dennoch nicht starr. Sie hängt eher vom Kontext als von der Identität ab. Genau hier stellt sich die Frage, die sich durch das gesamte Gespräch zieht: Wie reagiert die Gesellschaft auf Sichtbarkeit, die nicht in vertraute Rollenbilder passt?

Marko sagt, dass sich dies meist nicht in offener Feindseligkeit zeigt, sondern in kleinen sozialen Reaktionen – in Blicken, Distanz oder einem veränderten Verhalten. „Es gibt einen Unterschied zwischen akzeptiert und bloß toleriert werden. Das spürt man sofort. Und man lernt sehr schnell, diese Unterschiede zu lesen.“

In Deutschland, wo er seit seiner Kindheit lebt, gibt es mehr Raum für queere Sichtbarkeit – aber sie ist nicht selbstverständlich. Marko entscheidet bewusst, wann und wo er öffentlich sichtbar sein möchte: „Mein Freund und ich können zum Beispiel nicht immer Hand in Hand durch die Stadt gehen, besonders nicht spät abends. Das hängt vom Ort ab. Ich denke immer an Sicherheit, auch wenn mir persönlich nie etwas passiert ist. Natürlich verfolge ich die Nachrichten, und der wachsende Zuspruch für die AfD bereitet mir Sorgen. Und jedes Mal, wenn ich von organisierten Angriffen auf queere Treffpunkte in Stuttgart höre, beschäftigt mich das natürlich sehr.“

Für Marko ist außerdem wichtig, dass Zlata nicht nur als Bühnenfigur existiert, sondern auch Teil der ukrainischen Präsenz im deutschen queeren Raum ist. Er nimmt beim CSD in Stuttgart gemeinsam mit der ukrainischen Gruppe teil – und das ist für ihn eine bewusste Entscheidung: „Normalerweise laufen Dragqueens in der Gruppe der AIDS-Hilfe mit. Aber als ich gesehen habe, dass es beim CSD eine eigene ukrainische Gruppe gibt, hat Zlata ihren Platz gefunden – damit wurde ihre Figur erst vollständig. Mir ist wichtig, dass die LGBTQ+-Community der Stadt ukrainische Queers wahrnimmt und akzeptiert. Mir ist wichtig, dass neu angekommene ukrainische queere Geflüchtete sehen, dass sie hier frei sein, sich zeigen und Gleichgesinnte finden können. Die Menschen sollen sehen: Wir sind da, wir sind vielfältig, und auch wir sind Teil dieser Community. Und diejenigen, die gerade erst angekommen sind und Angst haben, sollen wissen, dass sie nicht allein sind“ ■

Текст: Ксенія Фукс

Фото: Афіна Альбрехт

ПОЧУТИ КРИМ:

ВЕЧІР ПАМ'ЯТІ, КУЛЬТУРИ ТА ЖИВИХ ІСТОРІЙ У ШТУТГАРТІ

Коли ми поверталися додому після Лейпцизького книжкового ярмарку, то ще довго обговорювали презентацію книжки **«Was bedeutete Russlands Besetzung der Krim?»**, що вийшла цього року німецькою та англійською мовами у видавництві **ibidem**. Її упорядниця **Олена Богатиренко** народилася в Джанці й уже багато років працює з темами російської окупації Криму, пам'яті, досвіду людей, які були змушені залишити півострів, а також із питаннями видимості кримськотатарських та українських голосів.

У своїй книжці вона зібрала історії дванадцяти жінок, які пережили початок російської окупації Криму. Це розповіді про втрату, ідентичність, спротив, вимушений від'їзд і пам'ять, яку неможливо відібрати.

Тоді ж дорогою додому ми вирішили: цю книжку обов'язково потрібно представити і в Штутгарті. На жаль, тема окупації Криму та початку російсько-української війни досі залишається не надто помітною в німецькому публічному та політичному дискурсі. Про кримських політв'язнів говорять рідко, а про системне переслідування кримськотатарського народу знають далеко не всі. Водночас історія, яку кримські татари вже пережили одного разу, сьогодні повторюється в нових формах.

Надихнувшись атмосферою **Cafe Kyiv**, нам захотілося створити не просто книжкову презентацію, а простір досвіду та зустрічі. Хотілося бодай на один вечір відчуття й почуття Крим усіма органами чуття — через слова, музику, запахи, смаки та спогади.

18 травня в Україні вшановують пам'ять жертв геноциду кримськотатарського народу — одну з найтрагічніших дат в історії Криму. Наш захід відбувся трохи пізніше — **21 травня**, у День вишиванки. Так символічно поєдналися пам'ять, культура та живий голос Криму.

У рамках нашого нового формату «Buch & Wein» ми разом з Оленою Богатиренко говорили про окупацію, депортацію, політв'язнів і про те, чому сьогодні особливо важливо зберігати кримськотатарську культуру. Ми читали уривки з книжки та порівнювали історію депортації 1944 року із сучасністю. Оскільки події 2014 року неможливо розглядати лише як українську історію — їхні наслідки давно вийшли далеко за межі Криму й самої України. Саме на цьому під час зустрічі наголошувала Олена:

«Війна в Європі триває з 2014 року. Саме так — не в Україні, а в Європі. Адже Крим, з якого почалася російська агресія проти України, як і вся Україна, є частиною Європи. На жаль, у 2014 році наша країна була дуже слабкою, а армія потребувала підтримки. Проте європейські держави обрали шлях замовчування та „умиротворення“ агресора. Наслідком цього стали велика війна, російські ракети й бомби, зруйновані міста, вбивства та катування всього, що пов'язане з Україною. Якби світ рішучіше відреагував на окупацію українського Криму, сьогодні війна не стояла б на порозі кордонів Європейського Союзу».

Але цього вечора ми проживали Крим не лише через слова. Гості мали змогу скуштувати традиційну каву на піску, кримськотатарську самсу та пахлаву. Так поступово навколо книжки народжувався простір пам'яті, культури та дому — нехай навіть тимчасовий і далеко від Криму.

Особливою честю для нас була присутність заслуженої артистки України та Автономної Республіки Крим **Ленари Османової**. Її традиційні та глибоко емоційні пісні подарували вечору голос і душу Криму. Через музику вона наблизилася до нас його звучання, настрій і пам'ять.

Для Ленари музика є не лише мистецтвом, а й способом збереження культурної пам'яті. Вона нагадала, що під час геноциду кримськотатарського народу у XX столітті було втрачено чимало творів,

архівів та відомостей про кримськотатарських музикантів і композиторів. Після повернення кримських татар до Криму наприкінці 1980-х років митці почали відроджувати культурну спадщину, збирати фольклор, записувати народні пісні та створювати нові твори, спираючись на багатовікову традицію. Особливо тепло Ленара згадала композитора **Джемілья Карікова**, який присвятив багато років збереженню кримськотатарської музичної спадщини та видав книжки, що охоплюють її розвиток від часів Кримського ханства до сьогодення. **«Ми не маємо права забувати наші народні пісні. Можна шукати нові форми їхнього виконання, але робити це потрібно з великою повагою до пам'яті та історії»**, — наголосила вона.

Окрім музичної програми, Ленара провела для гостей майстер-клас із танцю **Хайтарма** — традиційного кримськотатарського танцю, який часто називають «танцем повернення». Було надзвичайно зворушливо спостерігати, як українські вишиванки кружляють у ритмі кримсько-татарського танцю пам'яті, втрати та надії. У ці миті культура ставала мовою, яку всі присутні розуміли без перекладу.

Цей вечір був наповнений емоціями. Було багато сліз. Було багато усмішок. Було багато обіймів. І дуже багато любові. Любові до Криму, який залишається невід'ємною частиною України. Любові до культури, яку неможливо окупувати. Любові до людей, які продовжують берегти свою пам'ять і ділитися нею з іншими. Ми щиро дякуємо всім, хто був із нами цього вечора. І особливо тим, хто допомагає робити Крим видимим — через книжки, музику, культуру та людські історії ■

Text: Kseniya Fuchs Foto: Afina Albrecht

DIE KRIM HÖREN:

EIN ABEND DER ERINNERUNG, KULTUR UND LEBENDIGEN GESCHICHTEN IN STUTTGART

Auf der Rückfahrt von der Leipziger Buchmesse diskutierten wir noch lange über die Präsentation des Buches **„Was bedeutete Russlands Besetzung der Krim?“**, das in diesem Jahr im **ibidem-Verlag** auf Deutsch und Englisch erschienen ist. Die Herausgeberin **Olena Bogatyrenko** wurde in Dschankoj geboren und engagiert sich seit Jahren für die Erinnerungskultur und die Sichtbarkeit krimtatarischer und ukrainischer Stimmen.

In ihrem Buch präsentiert sie die Geschichten von zwölf Frauen, die den Beginn der russischen Besetzung der Krim erlebt und überlebt haben.

Es sind Erzählungen über Verlust, Identität, Widerstand, erzwungene Flucht und Erinnerungen, die niemand nehmen kann.

Also beschlossen wir: Dieses Buch muss unbedingt auch in Stuttgart vorgestellt werden. Leider bleibt das Thema der Besetzung der Krim und des Beginns des russisch-ukrainischen Krieges im deutschen öffentlichen und politischen Diskurs bis heute wenig sichtbar. Über die politischen Gefangenen auf der Krim wird selten gesprochen, und die systematische Verfolgung des krimtatarischen Volkes ist vielen Menschen kaum bekannt.

Dabei wiederholt sich die Geschichte, die die Krimtataren bereits einmal durchleben mussten, heute in neuen Formen.

Inspiziert von der Atmosphäre des *Cafe Kyiv* wollten wir nicht einfach nur eine Buchpräsentation organisieren, sondern einen Raum für Begegnung und Erfahrung schaffen. Für einen Abend sollte die Krim mit allen Sinnen spürbar werden – durch Worte, Musik, Düfte, Geschmäcker und gemeinsame Erinnerungen.

Am 18. Mai gedenkt die Ukraine der Opfer des Genozids am krimtatarischen Volk – eines der tragischsten Kapitel in der Geschichte der Krim. Unsere Veranstaltung fand einige Tage später, am **21. Mai, dem Tag der Wyschywanka**, statt. Im Rahmen unseres neuen Formats „Buch & Wein“ sprachen wir gemeinsam mit Olena Bogatyrenko über Besatzung, Deportation, politische Gefangene und darüber, warum es heute besonders wichtig ist, die krimtatarische Kultur zu bewahren. Wir lasen Auszüge aus dem Buch und verglichen die Deportation von 1944 mit den aktuellen Entwicklungen.

„Der Krieg in Europa dauert seit 2014 an. Genau so – nicht in der Ukraine, sondern in Europa. Denn die Krim, von der die russische Aggression gegen die Ukraine ausging, liegt ebenso wie die gesamte Ukraine in Europa. Leider war unser Land 2014 sehr schwach und unsere Armee benötigte Unterstützung. Die europäischen Staaten entschieden sich jedoch für Schweigen und die Beschwichtigung des Aggressors. Die Folgen sehen wir heute: einen großen Krieg, russische Raketen und Bomben, zerstörte Städte sowie die Verfolgung, Folter und Ermordung alles dessen, was mit der Ukraine in Verbindung steht. Hätte die Welt entschlossener auf die Besetzung der ukrainischen Krim reagiert, würde der Krieg heute nicht an den Grenzen der Europäischen Union stehen“, betonte Olena.

Doch an diesem Abend begegneten wir der Krim nicht nur durch Worte. Die Gäste hatten die Möglichkeit, traditionellen Sandkaffee, krimtatarische Samsa und Baklava zu kosten. So entstand rund um das Buch nach und nach ein Raum der Erinnerung, der Kultur und des Zuhauses – wenn auch nur für einen Abend und fern der Krim.

Eine besondere Ehre war für uns der Auftritt der renommierten ukrainischen und krimtatarischen Sängerin **Lenara Osmanowa**. Mit ihren tief bewegenden Liedern verlieh sie dem Abend die Seele der Krim. Für Lenara ist Musik weit mehr als Kunst: Sie ist ein Weg, kulturelles Gedächtnis zu bewahren. Sie erinnerte daran, dass während des Genozids am krimtatarischen Volk im 20. Jahrhundert unzählige Werke, Archive und Zeugnisse über krimtatarische Musiker:innen und

Komponist:innen verloren gingen. Erst nach der Rückkehr der Krimtataren in ihre Heimat Ende der 1980er Jahre begann ein neuer Prozess des kulturellen Wiederaufbaus. Künstler:innen sammelten Folklore, dokumentierten Volkslieder und schufen neue Werke, die an eine jahrhundertealte Tradition anknüpften.

Mit besonderer Wertschätzung sprach Lenara über den Komponisten **Cemil Karikov**, der viele Jahre seines Lebens der Bewahrung des krimtatarischen Musikerbes gewidmet hat. In mehreren Publikationen dokumentierte er dessen Entwicklung von der Zeit des Krim-Khanats bis in die Gegenwart. **„Wir dürfen unsere Volkslieder nicht vergessen. Neue Formen der Interpretation sind wichtig, doch sie müssen mit großer Achtung vor unserer Geschichte und unserem kollektiven Gedächtnis entstehen“**, sagte die Sängerin.

Neben dem musikalischen Programm leitete Lenara Osmanowa für die Gäste einen Workshop zum **Haytarma** – dem traditionellen krimtatarischen „Tanz der Rückkehr“. Es war zutiefst bewegend zu beobachten, wie sich ukrainische Wyschywankas im Rhythmus dieses krimtatarischen Tanzes drehten. In diesen Augenblicken wurde Kultur zu einer Sprache, die alle Anwesenden ohne Übersetzung verstanden.

Dieser Abend war voller Emotionen. Es gab Tränen, Lächeln, Umarmungen und sehr viel Liebe. Liebe zur Krim, die untrennbar zur Ukraine gehört. Liebe zu einer Kultur, die sich nicht besetzen lässt. Wir danken von Herzen allen, die diesen Abend mit uns verbracht haben. Und ganz besonders jenen, die dazu beitragen, die Krim sichtbar zu machen – durch Bücher, Musik, Kultur und menschliche Geschichten ■

Євробачення 2026 - чи ми goci united by music?

Текст та фото: Ксенія Фукс, Ганна
Гнедкова, Дарія Полудьонна

Євробачення завжди відстоювало та наголошувало на різноманітності та індивідуальності. Та в світлі останніх подій дуже багато хто ставить під сумнів культове *United by Music*. Чи дійсно ми ще об'єднані музикою, чи це лише привід для чергових скандалів, політичних суперечок та гучних заголовків?

Цьогорічне Євробачення наша редакція просто не могла оминати. Дуже хотілося підтримати **Leléka** та **Ярослава Джуся**, про яких ми писали ще в далекому випуску #6. До речі, гурт Leléka утворився десять років тому — так само, як і наш Gel[:b]lau. Не кожного року музиканти, за розвитком яких ти спостерігав із самого початку, яких знаєш особисто і з якими працював, представляють твою країну на одному з найвідоміших пісенних конкурсів світу. Погодьтеся, це особливе відчуття. Тож ми вирішили надіслати заявку та дуже швидко отримали акредитацію для міжнародних медіа. Принаймні члени редакції точно були United by Music.

Вже за кілька днів до старту конкурсного тижня Відень почав змінюватися. Яскраво-фіолетові трамваї з символікою конкурсу заворожливо контрастували з сірим небом та мокрими вулицями, які зустріли гостей міста та супроводжували до гранд-фіналу. У перших числах травня почали прибувати делегації, а разом із ними євروفани з усього світу. Відень був усяний людьми на самокатах з шапочками ferto, принцес-воїнів та авжеж із синіми зірочками на одному оці — одним із символів цьогорічного конкурсу.

Разом із прибуттям делегацій розпочалася і насичена програма супровідних заходів. Напередодні першого півфіналу українська делегація зустрілася з представниками медіа та українською громадою у Ukraine House Vienna. Саме там нам вдалося поспілкуватися з Вікторією Лелекою — не лише про підготовку до конкурсу, а й про шлях, який привів її на сцену Євробачення. Співачка розповіла, що музика була її покликанням змалку. Вона здобула акторську, вокальну, композиторську та кінокомпозиторську освіту, а гурт Leléka заснувала у 2016 році під час навчання в Німеччині.

«Мені здавалося нерозумним спочатку навчатися, а потім щось робити. Треба все паралельно. Якщо я вже була в Німеччині, знала українську мову й хотіла досліджувати нашу культурну спадщину, то чому одразу не знайомити з нею європейську публіку?»

ESC 2026 - Sind wir immer noch united by music?

Text und Fotos: Kseniya Fuchs, Ganna Gnedkova, Daria Poludyonna

Der Eurovision Song Contest stand schon immer für Vielfalt und Individualität. Doch angesichts der Ereignisse der vergangenen Zeit stellen viele das ikonische Motto *United by Music* zunehmend infrage. Sind wir wirklich noch durch die Musik vereint – oder dient sie inzwischen vor allem als Anlass für neue Skandale, politische Kontroversen und Schlagzeilen?

Für unsere Redaktion war der diesjährige ESC ein Ereignis, das wir auf keinen Fall verpassen wollten. Besonders am Herzen lag uns die Unterstützung von **Leléka** und **Jaroslav Dschus**, über die wir bereits vor vielen Jahren in der Ausgabe #6 berichtet hatten. Übrigens wurde die Band Leléka vor zehn Jahren gegründet – im selben Jahr wie unser Gel[:b]lau-Magazin. Es kommt schließlich nicht oft vor, dass Musiker:innen, deren Entwicklung man von Beginn an verfolgt hat, die man persönlich kennt und mit denen man bereits zusammengearbeitet hat, das eigene Land bei einem der bekanntesten Musikwettbewerbe der Welt vertreten. Das ist ein ganz besonderes Gefühl.

Also reichten wir unsere Akkreditierungsanfrage ein und erhielten schon kurze Zeit später eine Presseakkreditierung für internationale Medien. Zumindest innerhalb unserer Redaktion waren wir definitiv United by Music.

Bereits wenige Tage vor Beginn der Wettbewerbswoche begann sich Wien zu verändern. Leuchtend violette Straßenbahnen im ESC-Design bildeten einen faszinierenden Kontrast zum grauen Himmel und den regennassen Straßen, die die Gäste der Stadt vom ersten Tag bis zum großen Finale begleiteten.

Anfang Mai trafen nach und nach die Delegationen ein – gemeinsam mit Eurovision-Fans aus aller Welt. Überall in Wien sah man Menschen auf E-Scootern, mit den charakteristischen Ferto-Mützen, als Kriegerprinzessinnen verkleidet oder mit einem blauen Stern auf einem Auge – einem der diesjährigen Symbole des Wettbewerbs. Mit der Ankunft der Delegationen begann auch das umfangreiche Rahmenprogramm.

Am Vorabend des ersten Halbfinals traf sich die ukrainische Delegation im Ukraine House Vienna mit Medienvertreterinnen und -vertretern sowie der ukrainischen Community. Dort hatten wir Gelegenheit, mit Viktoria Leléka zu sprechen – nicht nur über die Vorbereitungen auf den Wettbewerb, sondern auch über den Weg, der sie schließlich auf die Eurovision-Bühne führte. Die Sängerin erzählte, dass Musik sie schon seit ihrer Kindheit begleitet. Sie absolvierte Ausbildungen in Schauspiel, Gesang, Komposition und Filmmusik und gründete 2016 während ihres Studiums in Deutschland die Band Leléka. „Es erschien mir unsinnig, erst zu studieren und danach etwas zu machen. Man muss alles parallel angehen. Wenn ich ohnehin in Deutschland war, Ukrainisch sprach und unser kulturelles Erbe erforschen wollte – warum sollte ich es nicht sofort dem europäischen Publikum näherbringen?“

Пісня «RIDNYM» не створювалася спеціально для Євробачення. Її перші музичні замальовки з'явилися ще на початку 2022 року як внутрішній порив єдності з українцями та всіма людьми, які підтримували Україну. Після початку повномасштабного вторгнення робота над композицією надовго зупинилася. «Мені здавалося аморальним писати музику, коли помирають люди. Я просто не могла цього робити».

До пісні Вікторія повернулася лише тоді, коли спонтанно вирішила подати заявку на Нацвідбір. На завершення композиції команда мала лише три тижні. Після перемоги на Нацвідборі номер почав змінюватися вже спеціально для сцени Євробачення. Саме тоді до команди долучився бандурист Ярослав Джусь.

Історія Ярослава для нашої редакції теж особлива. Ми познайомилися ще у 2017 році, коли він разом із гуртом «Шпилясті кобзарі» вперше приїхав до Лейпцига з концертом, організованим Оксаною Макогон та українською громадою міста. Тоді навряд чи хтось міг уявити, що за кілька років ми будемо вболівати за нього вже на сцені Євробачення. Хоча, якщо чесно, це було цілком закономірно — Ярослав давно є одним із найкращих українських бандуристів. Для самого музиканта участь у проєкті теж стала особливою місією. Він зізнався, що уважно переглядав усі конкурсні пісні Нацвідбору, а почувши «RIDNYM», одразу відчув її потенціал. «Я одразу почув у ній кіношну мелодику, красиві гармонії. Такого формату на Нацвідборі я давно не чув». Саме Ярослав запропонував написати бандурні партії до композиції. Перші місяці вся робота тривала дистанційно між Києвом і Берліном, ще до того, як команда дізналася про потрапляння до шортлиста.

— у її щирості. «Дуже важливо не давати єврофану те, що він звик бачити. Ми йдемо на Євробачення не підлаштовуватися, а ламати стереотипи.» І це вдалося ще до виходу на сцену. Вперше за історію Євробачення українська бандура стала повноцінною частиною конкурсного номера, наряду з вокалом.

Перемога на Нацвідборі стала для Вікторії несподіванкою. «Десь через тиждень прийшло розуміння, що я представляю Україну. Я відчула не радість, а відповідальність. А справжня радість прийшла лише через два тижні».

Для міжнародної аудиторії у пісні з'явився англomовний фрагмент. За словами Вікторії, це було важливо, щоб головний меседж композиції був зрозумілий кожному, незалежно від мови.

Поки глядачі бачать лише три телевізійні шоу, за лаштунками Євробачення вже кілька тижнів працюють сотні людей. І серед них — чимало українців. Напередодні фіналу ми поспілкувалися з українкою Маргаритою Кондратюк, яка цього року стала Delegation Host — волонтеркою, що супроводжує одну з конкурсних делегацій.

Потрапити до команди Євробачення, як виявилось, не простіше, ніж влаштуватися на роботу. Спочатку — відеозаявка трьома мовами, потім багатогодинний офлайн-кастинг із кількома етапами, співбесідою та навіть політичними питаннями. Усе це — заради волонтерської роботи. Для Маргарити це була п'ята спроба. Раніше їй відмовляли через різні формальні причини: в Італії вимагали знання міста, у Швейцарії — місцевий соціальний номер. Коли ж перемогла Австрія, вона пообіцяла собі, що цього разу обов'язково стане частиною Євробачення. І цього року їй це вдалося.

Маргарита працювала з польською делегацією. Обов'язки Delegation Host значно ширші, ніж може здатися. Зустріти артистів в аеропорту, заселити до готелю, супроводжувати на репетиції, допомогти знайти залу для тренувань, вирішити побутові питання чи просто бути поруч, якщо щось трапиться.

Der Song „RIDNYM“ wurde ursprünglich nicht für den ESC geschrieben. Die ersten musikalischen Skizzen entstanden bereits Anfang 2022 als Ausdruck des Wunsches nach Verbundenheit mit den Ukrainerinnen und Ukrainern sowie mit allen Menschen, die die Ukraine unterstützten. Nach Beginn der großangelegten russischen Invasion ruhte die Arbeit an dem Lied jedoch für lange Zeit. „Es erschien mir unmoralisch, Musik zu schreiben, während Menschen starben. Ich konnte das einfach nicht.“

Erst als Viktoria sich spontan entschloss, sich für den ukrainischen Vorentscheid zu bewerben, kehrte sie zur Komposition zurück. Für die Fertigstellung des Songs blieben dem Team lediglich drei Wochen.

Nach dem Sieg beim Vorentscheid wurde die Bühnenshow gezielt für den Eurovision-Auftritt weiterentwickelt. Zu diesem Zeitpunkt stieß auch der Bandura-Spieler Jaroslaw Dschus zum Team. Viktoria betonte mehrfach, dass sie die ukrainische Kultur auf Europas größter Musikbühne möglichst authentisch präsentieren wollte.

Auch Jaroslaws Geschichte ist für unsere Redaktion etwas Besonderes. Wir lernten ihn bereits 2017 kennen, als er gemeinsam mit dem Ensemble „Schpyljasti Kobsari“ erstmals für ein Konzert nach Leipzig kam, das von Oksana Makohon und der ukrainischen Gemeinde organisiert worden war. Damals hätte wohl kaum jemand gedacht, dass wir ihm einige Jahre später beim ESC die Daumen drücken würden. Ehrlich gesagt war dieser Schritt aber durchaus folgerichtig — Jaroslaw zählt seit Langem zu den besten Bandura-Spielern der Ukraine.

Für den Musiker selbst wurde das Projekt ebenfalls zu einer besonderen Mission. Er erzählte, dass er alle Beiträge des ukrainischen Vorentscheids aufmerksam verfolgt habe und beim ersten Hören von „RIDNYM“ sofort dessen Potenzial erkannt habe. „Ich habe darin sofort eine filmische Melodik und wunderschöne Harmonien gehört. So etwas habe ich beim Vorentscheid schon lange nicht mehr erlebt.“ Es war Jaroslaw, der vorschlug, die Bandura-Stimmen für das Lied zu schreiben. In den ersten Monaten arbeitete das Team ausschließlich aus der Ferne — zwischen Kyjiw und Berlin —, noch bevor überhaupt feststand, dass der Beitrag auf die Shortlist kommen würde. Seiner Meinung nach liegt die größte Stärke von „RIDNYM“ in seiner Aufrichtigkeit. „Es ist wichtig, den Eurovision-Fans nicht einfach das zu geben, was sie ohnehin erwarten. Wir fahren nicht zum ESC, um uns anzupassen, sondern um Stereotype aufzubrechen.“ Das gelang bereits vor dem eigentlichen Auftritt: Zum ersten Mal in der Geschichte des ESC wurde die ukrainische Bandura als vollwertiger Bestandteil eines Wettbewerbsbeitrags neben dem Gesang eingesetzt.

Der Sieg beim ukrainischen Vorentscheid kam für Viktoria überraschend. „Erst etwa eine Woche später wurde mir bewusst, dass ich die Ukraine vertrete. Zunächst habe ich keine Freude empfunden, sondern Verantwortung. Die wirkliche Freude kam erst zwei Wochen später.“

Für das internationale Publikum erhielt das Lied zusätzlich einen englischsprachigen Abschnitt. Viktoria erklärte, dass ihr wichtig gewesen sei, die zentrale Botschaft des Songs für alle Menschen verständlich zu machen — unabhängig von ihrer Sprache.

Während die Zuschauer:innen nur drei Fernsehsendungen sehen, arbeiten hinter den Kulissen des ESC bereits seit Wochen Hunderte Menschen — darunter auch zahlreiche Ukrainer:innen. Kurz vor dem Finale sprachen wir mit der Ukrainerin Margarita Kondratjuk, die in diesem Jahr als Delegation Host eine Delegation betreute. Wie sich herausstellte, ist der Weg ins Eurovision-Team fast so anspruchsvoll wie eine reguläre Bewerbung: Zunächst musste ein Bewerbungsvideo in drei Sprachen eingereicht werden, anschließend folgte ein mehrstufiges Auswahlverfahren vor Ort mit mehreren Runden, Vorstellungsgespräch und sogar politischen Fragen — und das alles für eine ehrenamtliche Tätigkeit.

Für Margarita war es bereits der fünfte Versuch. Zuvor war sie aus unterschiedlichen formalen Gründen abgelehnt worden: In Italien wurde Ortskenntnis verlangt, in der Schweiz eine lokale Sozialversicherungsnummer. Als Österreich schließlich den Wettbewerb gewann, nahm sie sich fest vor, diesmal unbedingt dabei zu sein. In diesem Jahr gelang es ihr.

Margarita betreute die polnische Delegation. Die Aufgaben eines Delegation Hosts gehen weit über das hinaus, was viele vermuten: Künstler:innen am Flughafen empfangen, den Hotel-Check-in organisieren, sie zu den Proben begleiten, Trainingsräume finden, organisatorische Fragen lösen oder einfach da sein, wenn Unterstützung gebraucht wird. „Manchmal besteht unsere Aufgabe einfach darin, dafür zu sorgen, dass sich die Delegation wohlfühlt.“

«Іноді наша робота — це просто зробити так, щоб делегація почувалася спокійно. Перевірити, чи всі поїли, чи все гаразд із костюмами, чи нічого не забули. Просто щоб люди відчували: поруч є хтось, хто допоможе», — розповідає вона.

За словами Маргарити, саме репетиційний тиждень визначає остаточний вигляд конкурсних номерів. Після першої репетиції змінюється світло, робота камер, хореографія, сценографія, а інколи навіть найдрібніші деталі образу. Саме тоді номер починає жити на сцені Євробачення. Цікаво, що за лаштунками конкурсу працює набагато більше українців, ніж можна уявити. Вони координують делегації, допомагають артистам, працюють у різних командах організаторів. «Це Євробачення значною мірою зроблене руками українців», — усміхається Маргарита. На запитання, чи стало Євробачення політичним конкурсом, вона відповідає без вагань: «Мені здається, воно завжди було політичним. Взагалі немає нічого, що було б поза політикою. І культура теж відображає всі політичні зміни».

Після кількох тижнів роботи майже без вихідних Маргарита не приховує втоми. Але, попри виснажливий графік, каже, що проживає одну зі своїх найбільших мрій. «Я хотіла бути частиною Євробачення. Але навіть не могла уявити, що працюватиму безпо-середньо з делегаціями, бачитиму всі репетиції ще до того, як їх побачить увесь світ. Це велика честь».

У суботу, попри всі прогнози дощу, ми все ж вирішили піти до Eurovision Village, щоб по-справжньому відчути євроспиріт. І не помилилися. Усередині вирувало життя: караоке, з якого найчастіше лунала «Dancing Lasha Tumbai», фотозони, тематичні активності, сотні людей у сценічних образах. Одним із найкрасивіших моментів вечора стало підсвічування віденської ратуши. Перед виступом кожної країни будівля змінювала кольори від-повідного прапора. Коли її фасад засяяв синім і жовтим, а на великому екрані розпочався виступ України, здалося, що весь Відень на мить завмер. Дякуємо Вікторії, Ярославу та всій команді, яка стояла за цим номером. За музику. За бандуру на сцені Євробачення. За емоції, які неможливо було зіграти.

Наприкінці вечора дощ лише посилювався. Тож за головуванням ми вже стежили в одному з єврофанських кафе, якимось дивом опинившись між польською та британською делегаціями. Навіть там атмосфера нагадувала саме те Євробачення, яке ми любимо: люди разом не розуміли оцінки національних журі, підтримували своїх фаворитів і разом чекали фінальних балів.

Після цього Євробачення залишилося багато запитань. До організації, до рішень, до гасла United by Music, яке цього року не раз ставало приводом для дискусій. Але водночас залишилося й інше — люди, які щиро підтримували одне одного, музиканти, що не боялися бути собою, і тисячі глядачів, які приїхали до Відня заради музики. Мабуть, саме на цьому й хочеться зосередитися. Бо конфліктів у світі й без того вистачає. А музика все ще має шанс не розділяти, а об'єднувати ■

Zu überprüfen, ob alle gegessen haben, ob mit den Kostümen alles in Ordnung ist oder ob nichts vergessen wurde. Es geht darum, dass die Menschen wissen: Da ist jemand, der hilft.“ Laut Margarita entscheidet vor allem die Probenwoche darüber, wie ein Wettbewerbsbeitrag am Ende aussieht. Nach der ersten Probe werden Licht, Kameraführung, Choreografie, Bühnenbild und manchmal sogar kleinste Details der Kostüme verändert. Erst dann beginnt ein Auftritt wirklich auf der Eurovision-Bühne zu leben. Interessant sei außerdem, dass hinter den Kulissen deutlich mehr Ukrainer:innen arbeiten, als man vermuten würde. Sie koordinieren Delegationen, unterstützen Künstler:innen oder sind in den unterschiedlichsten Organisationsteams tätig. „Dieser Eurovision Song Contest wurde zu einem großen Teil von ukrainischen Händen mitgestaltet“, sagt Margarita lächelnd.

Auf die Frage, ob der ESC inzwischen ein politischer Wettbewerb sei, antwortet sie ohne zu zögern: „Ich glaube, er war schon immer politisch. Eigentlich gibt es nichts, was außerhalb der Politik steht. Auch Kultur spiegelt politische Entwicklungen wider.“

Nach mehreren Wochen nahezu ohne freie Tage verschweigt Margarita ihre Erschöpfung nicht. Trotz des intensiven Programms erfüllt sie sich damit einen ihrer größten Träume. „Ich wollte immer Teil des Eurovision Song Contests sein. Aber ich hätte nie

gedacht, dass ich direkt mit den Delegationen arbeiten und alle Proben sehen würde, noch bevor die ganze Welt sie zu sehen bekommt. Das ist eine große Ehre.“

Am Samstag entschieden wir uns trotz aller Regenprognosen, das Eurovision Village zu besuchen, um den Eurovision-Spirit hautnah zu erleben – und wurden nicht enttäuscht. Überall herrschte ausgelassene Stimmung: Karaoke, bei dem am häufigsten „Dancing Lasha Tumbai“ erklang, Fotospots, thematische Aktionen und Hunderte Besucher:innen in Bühnenkostümen.

Zu den schönsten Momenten des Abends gehörte die Beleuchtung des Wiener Rathauses. Vor jedem Auftritt wechselte die Fassade in die Farben der jeweiligen Landesflagge. Als sie in Blau und Gelb erstrahlte und auf der Großleinwand der Auftritt der Ukraine begann, schien Wien für einen Augenblick den Atem anzuhalten. Unser Dank gilt Viktoria, Jaroslaw und dem gesamten Team hinter diesem Beitrag. Für die Musik. Für die Bandura auf der Eurovision-Bühne. Und für Emotionen, die man nicht spielen kann.

Gegen Ende des Abends wurde der Regen immer stärker. Deshalb verfolgten wir die Abstimmung schließlich in einem Eurovision-Fan-Café – zufällig zwischen der polnischen und der britischen Delegation. Selbst dort herrschte genau jene Atmosphäre, die wir am Eurovision Song Contest lieben: Menschen, die gemeinsam über die Bewertungen der nationalen Jurys staunten, ihre Favoriten unterstützten und zusammen auf die letzten Punkte warteten.

Nach diesem Eurovision Song Contest bleiben viele Fragen offen – zur Organisation, zu einzelnen Entscheidungen und zum Motto „United by Music“, das in diesem Jahr immer wieder Anlass zu Diskussionen gab. Gleichzeitig bleibt aber auch etwas anderes: Menschen, die sich aufrichtig gegenseitig unterstützten. Musiker:innen, die den Mut hatten, sie selbst zu sein. Und Tausende Zuschauerinnen und Zuschauer, die nach Wien gekommen waren – wegen der Musik. Vielleicht ist genau das der Punkt, auf den wir uns konzentrieren sollten. Denn Konflikte gibt es auf der Welt bereits mehr als genug. Die Musik hingegen hat noch immer die Chance, Menschen nicht zu trennen, sondern zu verbinden ■

Текст: Галина Коман Фото: «Я Галерея»

ПАВЛО ГУДІМОВ:

«Україна — ресурсна країна, але ми досі не навчилися себе показувати»

Павло Гудімов — засновник «Я Галереї», музикант і один із найвідоміших культурних менеджерів України. Після відкриття виставки у Львові наша редакція поговорила з ним про мистецтво й культуру в часи війни.

■ В ЯКИЙ САМЕ МОМЕНТ ВИ ЗРОЗУМІЛИ, ЩО ХОЧЕТЕ ПОВ'ЯЗАТИ СВОЄ ЖИТТЯ З КУЛЬТУРОЮ ТА МИСТЕЦТВОМ?

Якщо говорити про внутрішнє відчуття, ця ідентичність прокинулася ще в дитинстві. Я багато часу проводив серед художників, у бібліотеці діда було багато книжок про мистецтво. Любов до сучасного мистецтва, чи радше до модернізму, теж прокинулася дуже рано. Вже тоді я не дуже розумів, навіщо нам у школі малювати ялинки й зайчиків.

Потім була музика — я мріяв грати в культовому рок-гурті, і ця мрія здійснилася. Але згодом мені стало тісно лише в музиці. У 2000 році ми відкрили галерею, і поступово саме мистецтво вийшло на перший план.

Десь у 2007 році я чітко зрозумів, що хочу створити інституцію, яка об'єднає митців, кураторів і людей, близьких мені по духу. Мене захоплювали нові європейські підходи до кураторства, де можна працювати без кордонів між жанрами й матеріалами. Цей процес не зупинився досі.

■ ЯКОЮ ВИ БАЧИТЕ РОЛЬ МИСТЕЦТВА СЬОГОДНІ, ПІД ЧАС ВІЙНИ?

Я третій рік поспіль читаю курс разом із Хотовою і Роздобудьком, який називається «Галерея». І відповідно з'являється нове покоління художників — і це важливо. Коли ми говоримо про мистецтво, треба трохи відійти від постійної спокуси його інструменталізувати. Дуже часто мистецтву нав'язують функції, очікують, що воно повинно давати відповіді на запитання. Але це не зовсім правильна рамка.

Художник — це людина, яка мислить оригінально. Його думки не зобов'язані збігатися із суспільним запитом. Він може працювати проти очевидних очікувань, підсвічувати стереотипи, ставити незручні запитання.

Для мене важливі проактивність, відданість своїй справі та свобода творчості. Є небезпечний момент, коли мистецтву кажуть: «Ми хочемо від тебе ось це». Тоді художник ризикує пере-творитися на виконавця замовлення. Тому я вважаю, що мистецтво має бути мистецтвом, а художник — художником.

■ ЧИ ЗМОГЛА УКРАЇНА СКОРИСТАТИСЯ УВАГОЮ СВІТУ ДО НАШОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ?

Я вважаю, що ми втратили частину можливостей, якими не змогли достойно скористатися на початку війни. Зокрема, було сформовано дуже мало потужних музейних проєктів в Україні. Найкращий варіант — запускати такі речі у великі музейні колекції світу. Але для цього потрібна потужна система організації, музейне лобі й постійна робота.

Проблема в тому, що й усередині України репрезентація часто була недостатньо зібраною. Іноземці просто не мають уявлення про наші музейні колекції та весь цей феномен. Для цього потрібні обміни кураторів, поїздки, інформаційна робота, покази. А все це потребує ресурсів.

Мені здається, ми не змогли якісно вибудувати момент входження України як повноцінного учасника світового мистецького процесу. Частково через неготовність нашої інфраструктури. Йдеться, зокрема, про відсутність інституцій на кшталт музеїв сучасного мистецтва. Дуже багато речей існувало «в серці», але не було оформлено як продукт: дослідження, книги, каталоги, архіви.

Ми ресурсна країна з великою кількістю талановитих людей. Але це не завжди подано так, як має бути. Тому й не було великих системних виставок українських художників, які на них заслуговують. Це стосується і сучасних авторів, і класиків. Іван Марчук заслуговує на найкращі музеї світу. Андрій Сагайдаковський, багато інших художників — також. Але такі речі не робляться «з ходу». Для цього потрібні артцентри, галереї, державна участь і фінансування.

Я переконаний, що українські митці заслуговують на присутність у найкращих музеях світу. Але для цього необхідна довготривала інституційна робота, а не лише окремі успішні проєкти.

■ ЦО, НА ВАШУ ДУМКУ, СЬОГОДНІ ПОТРЕБУЄ НАЙБІЛЬШИХ ЗМІН У КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ?

Якщо говорити про мистецьку освіту, то сьогодні ми маємо величезну кількість застарілих програм, які давно потребують серйозного оновлення.

У вищій школі позитивні зміни часто відбуваються завдяки залученню закордонних викладачів і практиків. Але загалом матеріально-технічна база дуже слабка, а сама система багато в чому залишається спадком радянської моделі. Тому реформа не може бути справою лише освітян — це має бути загальнонаціональна політика із залученням фахівців культури, новими програмами, практичними курсами й сучасними формами навчання. Для мене принципово важливо, щоб студенти працювали з реальною культурною сферою вже з перших років навчання. Не лише вивчали теорію, а взаємодіяли з інституціями, брали участь у проєктах, бачили, як усе працює на практиці. Водночас я бачу ефективні формати роботи ще зі школи. Ми запускали рок-фестиваль для школярів, робили виставки сучасного мистецтва, освітні програми, екскурсії, зустрічі та майстер-класи. Це створює живий контакт із культурою і працює значно краще за формальне навчання.

Ще одна проблема — комунікативні навички. Багатьом молодим людям складно формулювати власну думку, вести діалог, публічно висловлюватися. Тому важливими є програми, які розвивають мовлення, комунікацію та творче самовираження. Я переконаний, що театральні, музичні й мистецькі практики повинні бути невіддільною частиною освіти. Водночас сама освіта не може залишатися статичною. Дітям потрібні подорожі, виставки, досвід безпосереднього контакту з культурою. Такий досвід значно сильніше впливає, ніж просто навчання за партою. Стара освітня система себе вичерпала. Сьогодні особливо важливо створювати простір для діалогу між поколіннями, передачі досвіду та спільного культурного переживання. Саме це може стати основою для справді якісних змін. Також потрібні програми, які допоможуть ширшому колу людей долучатися до театру, музеїв і культурного життя загалом. Культура має бути не лише доступною, а й природною частиною повсякденного досвіду.

■ ЯКЩО ЗАЗИРНУТИ В МАЙБУТНЄ — ЯК ВИ БАЧИТЕ «Я ГАЛЕРЕЮ» ЧЕРЕЗ 5–10 РОКІВ?

Я не бачу іншого шляху, ніж поступовий перехід до більш музейного кураторства. «Я Галерея» могла б стати своєрідною естетичною франшизою — проєктом, який розвивається вже з іншими художниками, іншими командами і передає свій досвід далі.

Зараз у нас є мережа галерей і певна система роботи. Мені здається важливим, щоб цей формат міг масштабуватися в інші міста України. Якщо буде запит і надійні партнери, можуть з'явитися нові простори, які працюватимуть на основі вже напрацьованого досвіду.

«Я Галерея» точно буде розвиватися. Можливо, виникатимуть нові формати й нові філії. Але все залежатиме від ресурсу і часу. Я вважаю, що не варто запускати процеси формально. Якщо проєкт перестає тебе переконувати, інколи чесніше його відпустити й рухатися далі ■

Text: Galyna Koman **Fotos:** Ya Gallery **Aus dem Ukrainischen:** Ganna Gerschuni

PAVLO HUDIMOV:

«Die Ukraine ist ein ressourcenreiches Land, aber wir haben noch nicht gelernt, uns zu präsentieren»

Pavlo Hudimov, Gründer der „Ya Gallery“ und ehemaliger Gitarrist der Band Okean Elzy, zählt zu den bekanntesten Kulturmanagern der Ukraine. Unsere Redaktion traf ihn nach einer Ausstellungseröffnung in Lwiw zum Gespräch über Kunst und Kultur in Zeiten des Krieges.

■ IN WELCHEM MOMENT WURDE IHNEN KLAR, DASS SIE IHR LEBEN MIT KULTUR UND KUNST VERBINDEN WOLLEN?

Wenn ich davon spreche, wie ich mich innerlich fühle, dann ist diese Identität durch die Kunst bereits in meiner Kindheit erwacht. Alles begann mit den Interessen meiner Familie. Ich erinnere mich an meine ersten Besuche in Künstlerateliers zusammen mit meiner Mutter, die engen Kontakt mit vielen Künstlern hatte. Ich erinnere mich auch an die Bibliothek meines Großvaters, in der es viele Bücher zum Thema Kunst gab. Die Liebe zur zeitgenössischen Kunst, oder besser gesagt zum Modernismus, erwachte ebenfalls sehr früh. Schon damals verstand ich nicht so recht, warum wir in der Schule Weihnachtsbäume und Häschen malen mussten.

Dann kam die Musik. Ich war wirklich sehr vom Rock begeistert und träumte davon, Mitglied einer Kultband zu werden. Dieser Traum ging in Erfüllung. Aber als ich nach Kyjiw zog, spürte ich, dass es mir schon etwas zu eng wurde, nur Gitarrist einer Rockband zu bleiben. Ich wollte mich mehr mit Design und Kunst beschäftigen. Im Jahr 2000 wurde die Galerie eröffnet. Und dann, um 2007 herum, wurde mir klar, dass ich eine Institution schaffen wollte, die Künstler, kreative Menschen, Kuratoren und Kunstliebhaber um sich versammelt – all jene, die mir geistig nahestehen. Dieser Prozess ist bis heute nicht zum Stillstand gekommen.

■ WELCHE ROLLE SPIELT DIE KUNST IHRER MEINUNG NACH HEUTE FÜR DIE GESELLSCHAFT?

Ich halte nun schon im dritten Jahr in Folge gemeinsam mit Khotova und Rozdobudko einen Kurs mit dem Titel „Galerie“. Und entsprechend entsteht eine neue Generation von Künstlern – und das ist wichtig. Wenn wir über Kunst sprechen, müssen wir uns ein wenig von der ständigen Versuchung lösen, sie zu instrumentalisieren. Sehr oft werden der Kunst Funktionen aufgezwungen, es wartet, dass sie Antworten auf Fragen geben soll. Aber das ist nicht ganz der richtige Rahmen.

Bei der Kunst geht es nicht um Pflichtantworten oder Nützlichkeit. Ein Künstler ist ein Mensch, der auf seine eigene Weise denkt. Und es ist keineswegs zwingend, dass seine Gedanken mit den gesellschaftlichen Anforderungen übereinstimmen.

Er kann der Gesellschaft voraus sein, in eine andere Richtung denken, vielleicht sogar bewusst gegen offensichtliche Erwartungen arbeiten.

Für mich sind hier Eigeninitiative, Hingabe an die eigene Sache und eine gewisse soziale Aufrichtigkeit wichtig. Damit es nicht nur eine Kopie äußerer Erwartungen oder die Herstellung eines „Gebrauchsgegenstands“ ist. Denn es ist gefährlich, wenn man der Kunst sagt: „Wir wollen das von dir“, und der Künstler antwortet: „Gut, ich mache das.“ In diesem Moment verlässt er bereits den Kreativbereich. Deshalb bin ich der Meinung, dass Kunst Kunst sein sollte und ein Künstler ein Künstler.

■ HABEN WIR ES GESCHAFFT, DAS „FENSTER DER MÖGLICHKEITEN“ ZU NUTZEN, DAS SICH WÄHREND DES KRIEGES GEÖFFNET HAT?

Ich bin der Meinung, dass wir einen Teil der sich bietenden Chancen verpasst haben, die wir zu Beginn des Krieges nicht angemessen nutzen konnten. Insbesondere wurden in der Ukraine nur sehr wenige bedeutende Museumsprojekte auf die Beine gestellt. Die beste Option wäre, solche Projekte in den großen Museumssammlungen der Welt zu lancieren. Doch dafür braucht es ein starkes Organisationssystem, eine Museumslobby und kontinuierliche Arbeit.

Das Problem ist, dass die Sichtbarkeit auch innerhalb der Ukraine oft nicht ausreichend koordiniert war. Ausländer haben einfach keine Vorstellung von unseren Museumssammlungen und diesem ganzen Phänomen. Dafür braucht es Kuratorenaustausch, Reisen, Öffentlichkeitsarbeit und Ausstellungen. Und all das erfordert Ressourcen.

Meiner Meinung nach ist es uns nicht gelungen, den Einstieg der Ukraine als vollwertiger Player im weltweiten Kunstgeschehen qualitativ zu gestalten. Dies liegt zum Teil an der mangelnden Bereitschaft

unserer Infrastruktur. Dabei geht es insbesondere um das Fehlen von Einrichtungen wie Museen für zeitgenössische Kunst. Zu vieles existierte „im Herzen“, wurde aber nicht als Produkt umgesetzt: Forschungen, Bücher, Kataloge, Archive.

Wir sind ein ressourcenreiches Land mit einer großen Anzahl talentierter Menschen. Aber das wird nicht immer so präsentiert, wie es sein sollte. Deshalb gab es keine großen, systematischen Ausstellungen ukrainischer Künstler, die sie verdient hätten. Das gilt sowohl für zeitgenössische Künstler als auch für Klassiker. Iwan Marchuk verdient die besten Museen der Welt. Andrij Sahaidakowski und viele andere Künstler ebenfalls. Aber solche Dinge lassen sich nicht „aus dem Stegreif“ realisieren. Dazu braucht es Kunstzentren, Galerien, staatliche Beteiligung und Finanzierung.

Ich bin überzeugt, dass ukrainische Kunst in den besten Museen der Welt vertreten sein wird. Dazu muss ein Mechanismus für die ständige Präsenz ukrainischer Kunst im internationalen Umfeld geschaffen werden.

■ WIE SCHÄTZEN SIE DIE MÖGLICHKEIT REALER VERÄNDERUNGEN IN DIESEM SYSTEM EIN?

Wenn wir über die künstlerische Bildung sprechen, dann haben wir heute eine riesige Anzahl veralteter Programme, die schon lange einer gründlichen Erneuerung bedürfen.

An Hochschulen kommen positive Veränderungen oft durch die Einbindung ausländischer Dozenten und Praktiker zustande. Insgesamt ist die materielle und technische Ausstattung jedoch sehr schwach, und das System selbst ist in vielerlei Hinsicht ein Erbe des sowjetischen Modells. Deshalb kann die Reform nicht nur eine Angelegenheit der Pädagogen sein – es muss eine landesweite Politik sein, die Kulturexperten einbezieht, mit neuen Lehrplänen, praxisorientierten Kursen und modernen Lernformaten. Für mich ist es von grundlegender Bedeutung, dass die Studierenden bereits in den ersten Studienjahren mit der realen Kulturlandschaft arbeiten. Sie sollten nicht nur Theorie lernen, sondern mit Institutionen interagieren, an Projekten teilnehmen und sehen, wie alles in der Praxis funktioniert. Gleichzeitig sehe ich bereits in der Schule wirksame Arbeitsformen. Wir haben ein Rockfestival für Schüler ins Leben gerufen, Ausstellungen zeitgenössischer Kunst, Bildungsprogramme, Exkursionen, Begegnungen und Workshops organisiert. Das schafft einen lebendigen Kontakt zur Kultur und funktioniert deutlich besser als formales Lernen.

Ein weiteres Problem sind die Kommunikationsfähigkeiten. Vielen jungen Menschen fällt es schwer, ihre eigene Meinung zu formulieren, einen Dialog zu führen und sich öffentlich zu äußern. Deshalb sind

Programme wichtig, die Rhetorik, Kommunikation und kreativen Selbstausdruck fördern. Ich bin überzeugt, dass Theater-, Musik- und Kunstpraktiken ein fester Bestandteil der Bildung sein müssen. Gleichzeitig darf die Bildung selbst nicht statisch bleiben. Kinder brauchen Reisen, Ausstellungen und die Erfahrung des direkten Kontakts mit Kultur. Solche wirken sich wesentlich stärker aus als das reine Lernen am Schultisch. Das alte Bildungssystem hat ausgedient. Heute ist es besonders wichtig, Raum für den Dialog zwischen den Generationen, für den Erfahrungsaustausch und für gemeinsame kulturelle Erlebnisse zu schaffen. Genau das kann die Grundlage für wirklich qualitative Veränderungen sein. Außerdem braucht es Programme, die einem breiteren Publikum den Zugang zu Theater, Museen und dem kulturellen Leben im Allgemeinen erleichtern. Kultur muss nicht nur zugänglich sein, sondern ein selbstverständlicher Teil der alltäglichen Erfahrung.

■ WENN SIE IN DIE ZUKUNFT BLICKEN – WIE SEHEN SIE „YA GALLERY“ IN 5–10 JAHREN?

Ich sehe keinen anderen Weg als einen schrittweisen Übergang zu einer eher musealen Kuratorenschaft. „Ya Gallery“ könnte zu einer Art ästhetischem Franchise werden – einem Projekt, das sich bereits mit anderen Künstlern und anderen Teams weiterentwickelt und seine Erfahrungen weitergibt.

Derzeit verfügen wir über ein Galerienetzwerk und eine definierte Arbeitsweise. Mir erscheint es wichtig, dass dieses Format auf andere Städte der Ukraine ausgeweitet werden kann. Wenn die Nachfrage besteht und zuverlässige Partner gefunden werden, könnten neue Räume entstehen, die auf den bereits gesammelten Erfahrungen aufbauen.

„Ya Galery“ wird sich definitiv weiterentwickeln. Möglicherweise entstehen neue Formate und neue Filialen. Aber alles hängt von den Ressourcen und der Zeit ab. Ich bin der Meinung, dass man Prozesse nicht nur aus formalen Gründen in Gang setzen sollte. Wenn ein Projekt einen nicht mehr überzeugt, ist es manchmal ehrlicher, es loszulassen und weiterzumachen ■

Ukrainian Magic Cube

LITERARISCHES ÜBERSETZUNGLABOR

BERLIN
29.08.2025

Pablo-Neruda Bibliothek

WIEN
19.09.2026

Barbareum

STUTTGART
26.09.2026

Experimentirraum

Як перекласти речення, яке здається неперекладним? Чому один і той самий вірш по-різному звучить різними мовами? І як народжується європейська мережа навколо української літератури?

Саме з цих запитань *Український кубик Рубіка* вирушає у подорож. На завершення нашого міжнародного проекту, що реалізувався за підтримки *European Education and Culture Executive Agency*, ми запрошуємо на три літературні події у Берліні, Відні та Штутгарті. Проект об'єднав *Typotex Publishing* (Угорщина), *Schenk Verlag GmbH* та *UAKS e. V.* (Німеччина), а також українські видавництва *Видавництво XXI*, *Видавництво Анетти Антоненко* та *Астролябія*.

Першою частиною програми стане інтерактивна майстерня художнього перекладу (за попередньою реєстрацією), де учасники за допомогою невеликих практичних завдань зможуть відчути, у чому полягає мистецтво літературного перекладу.

Після майстерні відбудеться відкрита презентація *Ukrainian Magic Cube* — багатомовної цифрової платформи, яка об'єднує українських авторів, перекладачів і видавництва з різних країн Європи. Разом відкриватимемо нові літературні голоси, говоритимемо про мистецтво перекладу та про те, як література здатна долати кордони.

Запрошуємо студентів, перекладачів, літературознавців і всіх, хто любить книжки та хоче побачити літературу з нового ракурсу.

Деталі та реєстрація — незабаром в Instagram: @gelblau.ua

Wie übersetzt man einen Satz, der eigentlich unübersetzbar ist? Warum klingt ein Gedicht in jeder Sprache ein wenig anders? Und wie entsteht ein europäisches Netzwerk rund um ukrainische Literatur?

Mit diesen Fragen geht der „Ukrainische Zauberwürfel“ auf Reisen. Zum Abschluss unseres Kooperationsprojekts, gefördert durch *European Education and Culture Executive Agency*, laden wir zu drei besonderen Literaturveranstaltungen in Berlin, Wien und Stuttgart ein, bei denen es um weit mehr als eine Projektpräsentation geht. Das Projekt entstand in Zusammenarbeit von *Typotex Publishing* (Ungarn), *Schenk Verlag GmbH* und dem *UAKS e. V.* (Deutschland) sowie den ukrainischen Verlagen *Books-XXI*, *Anetta Antonenko Publishers* und *Astrolabe Publishing*.

Den Auftakt bildet eine interaktive Übersetzungswerkstatt (mit Anmeldung), in der die Teilnehmenden anhand kleiner praktischer Aufgaben die Kunst der literarischen Übersetzung kennenlernen.

Anschließend stellen wir den „Ukrainian Magic Cube“ vor – eine mehrsprachige, digitale Literaturplattform, die ukrainische Autor:innen, Übersetzer:innen und Verlage aus ganz Europa miteinander verbindet. Gemeinsam entdecken wir neue literarische Stimmen, sprechen über die Kunst des Übersetzens und darüber, wie Literatur Grenzen überwinden kann.

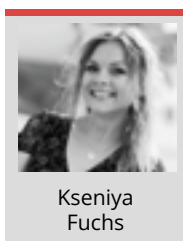
Ob Studierende, Übersetzer:innen oder einfach neugierige Leser:innen – willkommen sind alle, die Literatur einmal aus einer neuen Perspektive erleben möchten.

Alle Details und Anmeldung gibt es in Kürze auf Instagram: @gelblau.ua

babelmatrixplus.eu

Огляд літератури

Kseniya Fuchs

Марія Сердюк, Леся Бельдій

ТЕХНОЛОГІЇ НЕЗЛАМНОСТІ. СУПЕРЛЮДИ

На першій сторінці книги «Суперлюди. Технології незламності» Маші Сердюк та Лесі Бельдій написано: «Ця книжка — енциклопедія про людські суперможливості. Будь-який розворот — це яскравий доказ того, що кожна людина унікальна. І якщо вона якось відрізняється від інших, це не є недоліком — це її суперздібність». Ця цитата цілком могла б стати епіграфом і до нашого літнього номера. До мене ця книга потрапила на Лейпцизькому книжковому ярмарку, де видавництво «Моя книжкова полиця» було нашим сусідом по стенду. І вже після кількох сторінок стало зрозуміло, що вона надзвичайно точно потрапляє в тему цього випуску.

За допомогою коміксів, яскравих ілюстрацій та дуже доступної мови авторки розповідають історію протезування — від найдавніших винаходів до сучасних

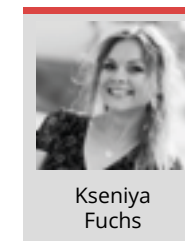
біонічних технологій. Книга пояснює, як працюють протези рук і ніг, слухові та зорові імпланти, а також технології, що допомагають замінювати або підтримувати роботу внутрішніх органів.

Але для мене ця книжка виявилася не стільки про технології, скільки про людей, а саме про *суперлюдей*. Про людей, які не вписуються в звичні уявлення про «нормальність» і водночас змінюють наше розуміння можливого. Про те, що відмінність — це не те, що потрібно приховувати чи виправляти. І про те, як багато сили може бути в людській здатності пристосовуватися до нових обставин і продовжувати жити своє життя.

Особливо цінним є те, що авторки говорять про складні речі без методичного тону чи повчальності. Вони просто показують світ, у якому людське різноманіття є природним, а сучасні технології стають інструментом для більшої свободи. Саме тому ця книжка буде цікавою не лише дітям. Вона допомагає подивитися на звичні речі трохи інакше й нагадує, що суперсила часто полягає просто в тому, щоб залишатися собою.

Якщо ви хочете краще зрозуміти сучасні технології, навчитися дивитися на відмінності як на частину людської унікальності та виховувати в собі емпатію, ця книжка стане чудовим провідником у світ незламності та людських суперможливостей ■

Lesetipp

Kseniya Fuchs

Marta Kalandadse

DAS ZWEITE ZIMMER

Dass wir in unserem Lesetipp auch Literatur aus Georgien vorstellen, ist eine bewusste Entscheidung. Gerade weil sich die ukrainische Gegenwartsliteratur im Bereich queerer Themen erst zunehmend entfaltet, lohnt sich der Blick nach Georgien — einem Land, das in vielerlei Hinsicht ähnliche gesellschaftliche und politische Transformationsprozesse erlebt.

Das zweite Zimmer (2024) ist im Mauke Verlag in Weimar erschienen. Im Mittelpunkt steht Elene, eine Übersetzerin und Lektorin in Tbilisi. Sie weiß längst, wer sie ist und wen sie liebt. Doch in einer Gesellschaft, in der Homophobie zum Alltag gehört und Gewalt gegen queere Menschen reale Konsequenzen hat, bleibt ihr Leben von Vorsicht geprägt. Sie hat sich eingerichtet in einer Existenz, die auf Unsichtbarkeit basiert. Erst als sie gezwungen ist, ein Zimmer ihrer Wohnung zu vermieten, gerät dieses sorgfältig austarierte Gleichgewicht ins Wanken.

Das titelgebende zweite Zimmer wird dabei zu einer der stärksten Metaphern des Romans. Es ist weit mehr als ein zusätzlicher Raum in einer Wohnung. Es wird zum Ort all dessen, was Elene über Jahre verborgen, verdrängt oder vor sich selbst eingeschlossen hat. Mit dem Einzug der jungen Aktivistin Lena beginnt sich dieses verschlossene Zimmer — im wörtlichen wie im übertragenen Sinn — langsam zu öffnen. Was lange unterdrückt wurde, beginnt zu wachsen und sichtbar zu werden.

Der Roman ist schmal, aber von großer emotionaler Tiefe. Besonders Elene ist eine außergewöhnlich fein gezeichnete Protagonistin: eine Frau, die genau weiß, was sie empfindet und was sie sich wünscht, die aber gelernt hat, diese Wahrheit um jeden Preis zu verbergen. Auch erzählerisch überzeugt der Roman. Er beginnt beinahe unauffällig, ruhig und konzentriert auf den Alltag seiner Figuren. Doch Seite für Seite verdichtet sich die Spannung. Das Erzähltempo nimmt unmerklich zu, bis die Handlung schließlich in einem erschütternden Höhepunkt kulminiert.

Ein großes Verdienst kommt auch der Übersetzerin Rachel Gratzfeld zu, die Kalandadse präzisen, klaren Stil sensibel ins Deutsche übertragen hat.

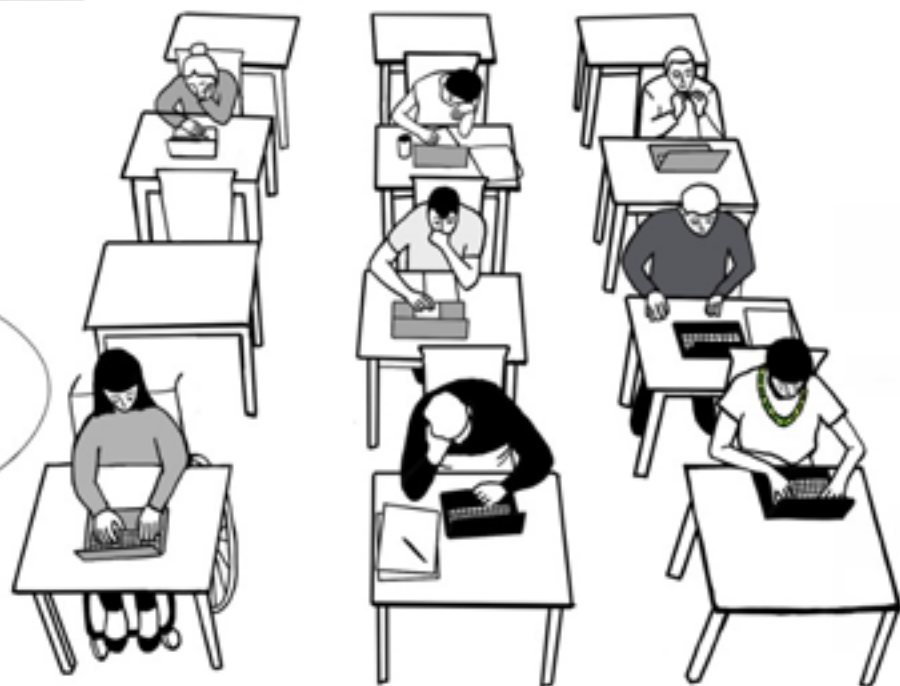
Das zweite Zimmer ist weit mehr als ein Roman über ein Coming-out. Es ist ein Buch über Einsamkeit, Selbstschutz, Sehnsucht und den Mut, den eigenen Platz in einer feindseligen Welt einzunehmen. Zugleich macht es sichtbar, wie eng persönliche Freiheit und gesellschaftliche Verhältnisse miteinander verbunden sind ■

Wie sähe eine Gesellschaft ohne Ausgrenzung aus?

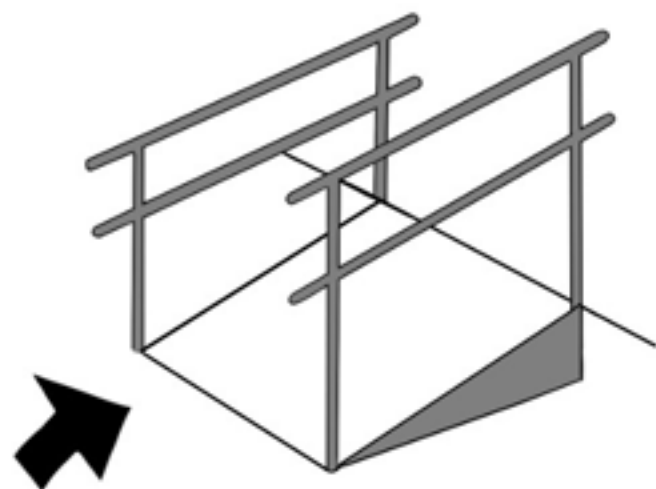

як би виглядало суспільство без виключень?

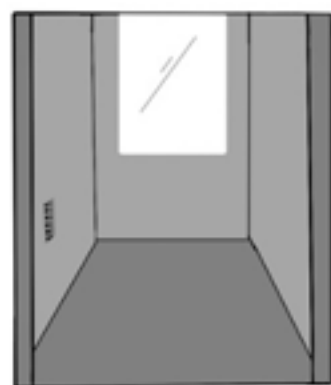
Освіта, відкрита для кожного.

Bildung für alle.

Простір без бар'єрів.

Barrierefreie Räume.

Akzeptanz statt Vorurteile.

Свобода бути собою без страху осуду.

Рівні можливості на ринку праці

Gleiche Chancen auf dem Arbeitsmarkt.

Utopie?
Oder unsere gemeinsame Zukunft?

Утопія? Чи просто суспільство, яке ми ще тільки вчимося будувати?

@hmrchnk

Gel[:b]lau ist ein unabhängiges Projekt, das von einem kreativen Team von Freiwilligen geleitet wird, die das Magazin in ihrer Freizeit erstellen und weiterentwickeln. Wir freuen uns über neue Ideen, Vorschläge und Autoren, aber auch über finanzielle Unterstützung, denn ohne sie ist es einfach unmöglich, eine so wunderbare Zeitschrift herauszugeben. Außerdem sammeln wir als Verein UAKS e.V. auch Spenden für die Menschen in der Ukraine und erstellen die offiziellen Spendenbescheinigungen!

Zahlungsempfänger: UAKS e.V.

Kreissparkasse Waiblingen

IBAN: DE 02 602 500 10 0015 1766 44

BIC: SOLADES1WBN

BW Bank Stuttgart

IBAN: DE 17 600 501 01 0002 8570 79

BIC: SOLADEST600

PayPal info@uaks.de

Verwendungszweck (z. B.):

- Spende für Gelblau;
- Spende für hilfsbenötigte Menschen in der Ukraine
- Spende für Kulturprojekte.

